

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1920.

Första kammaren.

Nr 68.

Tisdagen den 15 juni, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 8 e. m.

Fortsattes överläggningen rörande 1 och 2 §§ samt 3 § 1 mom. i det av andra särskilda utskottet i utlåtande nr 1 under punkten I E (bil. 5) tillstyrkta förordningsförslaget.

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

Herr Wohlin: Herr talman, mina herrar! I olikhet med de föregående ärade talarna i denna kammare har jag icke haft tillfälle att deltaga i andra särskilda utskottets behandling av föreliggande fråga och är sålunda icke i likhet med dem så insatt i detta ärende, som önskligt hade varit. Då jag det oaktat här anmält mig såsom talare, är det på grund av det intresse, som jag i egenskap av nationalekonom ägnat våra finansvetenskapliga frågor. Jag kan då — eftersom de skäl, som av Kungl. Maj:t förebragts till förmån för en kommunalskattereform med definitiv karaktär, numera äro av alla utskottets ledamöter underkända och samtliga förordat sig i yrkanden på endast en provisorisk lagstiftning — utan vidare lämna denna sida av frågan å sido och har alltså att betrakta de föreliggande förslagen till provisorisk kommunalskattereform och de olika förslagen till direktiv för fortsatt utredning på området.

Redan då jag i påskas läste herr von Essens reservation med dess förslag till kombinerad inkomst- och objektbeskattning, hyste jag starka tvivel på framkomligheten av en sådan väg vid en definitiv kommunal skattereform. Jag gav även uttryck åt dessa tvivelsmål i den motion, som jag strax efter påsk frambar i frågan, ehuru jag givetvis uttryckte mig i försiktiga ordalag, enär jag icke då tillräckligt nog hade genomtänkt detta förslag till kommunalskattefrågans lösning. De äldre utredningarna i ärendet, med vilka jag var bekant, hade emellertid visat, att inga främmande länder hava anordnat ett objektskattesystem av den typ, som herr von Essen förordar. Det system, som föreslås i herr von Essens reservation, har även sedan tjugu år tillbaka utdömts av de flesta sakkunniga och myndigheter, som yttrat sig i ärendet. Vidare är det tydligt, att herr von Essen själv anser den kombinerade inkomst- och objektskatten otillräcklig för upprätthållandet av en stabil kommunal hushållning. Vid sidan av denna anordning föreslår han nämli-

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

gen i sin reservation en allmän jordvärdestegringskatt, som enligt min uppfattning skulle få rätt så farliga konsekvenser för det svenska jordbruket, och dessutom tänker han sig en särskild intressebeskattning på fastigheter och näringar, i det att han ifrågasätter en differentiering av de kommunala utgifterna och anordnande av speciella repartitionsskatter för bestridande av vissa omkostnader, såsom för kyrko-, prästgårds- och folkskolebyggnader samt uttagande av särskilda avgifter för gaturegleringar, vatten- och avloppsledningar m. m. Då man vet, att kostnaderna för kyrko-, prästgårds- och skolbyggnader äro mycket tyngande onera i den kommunala budgeten, framstår det framtidsperspektiv för frågans lösning, som herr von Essens reservation öppnar, i själva verket såsom synnerligen äventyrligt ur fastighets- och jordbrukssynpunkt. Jag vågar t. o. m., sedan jag numera i flera månader övertänt saken, säga, att denna reservation vittnar om ett ganska bristfälligt ömdöme rörande rätta vägen för anordnande av objektbeskattningen inom den svenska kommunalhushållningen.

De meningsutbyten, som efter regeringssamverkans upphörande förts i kommunalskattefrågan mellan de liberala och socialdemokratiska partiernas representanter hava nu, vad de förra och särskilt herr Edén beträffar, i allt väsentligt varit inriktade på att lösa denna fråga efter herr von Essens riktlinjer. Herr Edéns provisorium, som nu i stort sett blivit utskottsmajoritetens förslag, innebär emellertid på en väsentlig punkt en ytterligare principiell försämring av herr von Essens förslag. Herr von Essen tänker nämligen icke att den såsom garantiskatt anordnade, med inkomstskatten kombinerade objektbeskattningen uteslutande skulle drabba fastigheterna, utan han förutsätter, synes det, även en näringsskatt på andra näringar än jordbruket, även den, liksom den kommunala fastighetsskatten, utformad såsom garantiskatt. I det av herr Edén dikterade utskottsförslaget är emellertid en sådan näringsbeskattning, under förebärande av allehanda icke preciserade anmärkningar mot Kungl. Maj:ts förslag, borttagen, och där äro fastigheterna de enda objekt, som under ekonomiska depressionstider skola bära tyngden av objektbeskattningen. Detta har icke ens varit herr von Essens mening, ty herr von Essen synes dock i viss mån hava haft jordbrukets väl till sitt ögonsikte. Ju mera jag under de gångna månaderna ägnat uppmärksamhet åt ämnet, desto starkare har i själva verket även tvivlet hos mig blivit på lämpligheten av det slag av objektbeskattning, som utskottsmajoriteten förordar. Frånsett den oförmånliga undantagsställning, vari fastigheter och särskilt jordbruksfastigheter enligt vad nu sagts ställas, tillkommer ytterligare, att den gamla orättvisan vid behandlingen av skuldsatta och icke skuldsatta jordbrukare väsentligen kvarstår. Herr Rune anmärkte i sitt anförande, att han under sin tioåriga upplysningsverksamhet rörande de kommunala skattefrågorna aldrig hört några klagomål rörande denna gamla brist i det nuvarande kommunala skattesystemet. Men det veta vi dock alla, att denna brist varit under årtionden överklagad, och jag förstår verkligen icke, att dessa klagomål

icke kommit till herr Runes öron. Vidare kvarstår enligt utskottsmajoritetens förslag den egendomliga anordningen, att skogen göres till föremål för objektbeskattning efter 6 procent på taxeringsvärdet, oavsett huru liten inkomst skogen giver, eller om den icke giver någon inkomst alls, varförutom skogsaccis liksom förut tillsvidare skall utgå. Det kan knappast tänkas någon större motsägelse än den som ligger i den liberala partiledningens kritik av den fristående objektbeskattningen, då man från detta håll förordar en skogsbeskattning, sådan som nu sagts, vilken innebär både en dubbelbeskattning och i mycket vidsträckt omfattning en beskattning av obefintlig inkomst av skog, medan man med all makt bekämpar en anordning med en vida mindre fastighetsbeskattning på skogen och ingen skogsaccis. Jag har härmed icke på något sätt velat göra gällande, att den sista anordningen är tillfredsställande, utan hyser uppfattningen, att skogsbeskattningsfrågan bör komma under fortsatt utredning. Såsom ett provisorium är emellertid utskottsmajoritetens förslag ur skogsintressets synpunkt det sämsta av de föreliggande förslagen, medan herr Johanssons i Kälkebo reservation utan gensägelse innehåller den för skogsägarna förmånligaste anordningen.

Förslag till kommunalskattelag n.m.
(Forts.)

Nu hör man ofta från jordbrukarhåll: ja, men den av utskottsmajoriteten förordade lösningen ansluter sig dock närmast till vad vi redan äro vana vid. Jag medgiver, att det kan synas så vid första påseende. Utskottsmajoritetens förslag bygger på bevillningsförordningen och förordningen om skogsaccis, och deras verkningar känner man. Men, mina herrar, det skall icke dröja länge efter det att den provisoriska lagens verkningar gjort sig kännbara, förrän jordbrukarna skola förstå innebörden av den betydande omläggning av de kommunala beskattningsprinciperna, som utskottsmajoritetens förslag innebär, och förrän de praktiskt komma att erfara de orättvisor, varmed detta förslag är förknippat. Hittills hava jordbrukarna haft att skatta efter 6 procent på taxeringsvärdet under såväl goda som dåliga år; hädanefter skola de liksom andra upptaxeras och beskattas efter sin verkliga inkomst, men detta endast under goda år, då inkomsten överstiger 6 procent av taxeringsvärdet, ty under dåliga år, när inkomsten icke stiger så högt, skola de ändå beskattas efter 6 procent, och blott fastighetsägare skola på detta sätt under de goda åren få dela med sig av sin överskjutande inkomst men under de dåliga åren icke få någon motsvarande lättnad. Tiotusentals skuldsatta mindre jordbrukare och egnahemsbyggare skola få ögonen öppna för innebörden av den kommunala skattereform, som man nu från flera håll vill framställa såsom den för jordbruket förmånligaste. I alla blandade jordbruks- och industrikommuner skall man å jordbrukarhåll lägga märke till den orättvisa undantagsställning, vari jordbruket blivit försatt vid jämförelse med industri och handel. Att en fristående objektbeskattning, oavsett om den till fullo kan teoretiskt motiveras av intresseprincipen eller icke, utgör ett ofrånkomligt led i en definitiv skattereform, har nu blivit min bestämda uppfattning. Härmed har jag dock icke uttalat min mening om den ändamålsenligaste

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

gestaltningen av en sådan objektbeskattning, men jag är viss om, att en objektbeskattning, lagd såsom en supplementär skatt till den kommunala huvudskatten, som bör vara en skatt, byggd på principen »skatt efter förmåga», i vilket konservativt styrt land som helst skulle anses såsom en rationell lösning av denna fråga. Min finansvetenskapliga och nationalekonomiska utbildning har jag i första rummet erhållit vid universitetet i Berlin, och under de år, jag vistades där, kom jag i beröring med åtskilliga representanter för preussiska agrarkretsar och med preussiska ämbetsmän, som stodo agrarintressena nära. Jag är icke så förtrogen med något annat lands ekonomiska och finansiella politik som med det forna Preussens. Jag tror mig då kunna försäkra, att om där framlagts ett förslag till kommunal beskattning, i huvudsak anordnad efter det system, som uppbär det föreliggande regeringsförslaget — dock fränsett vad detta innehåller om progressiv beskattning — samt med rimligt och måttligt avvägda repartitionstal, så skulle ett sådant förslag ha gått igenom med stor majoritet bland storagrarerna i det gamla preussiska herrehuset. Nu framlägges förslaget av en socialdemokratisk regering i Sverige och härav förklaras i väsentlig mån psykologiskt sett motståndet mot förslaget. Dock bör tillfogas, att även regeringen i sin mån bär skulden till den motvilja, som kommit till uttryck mot förslaget, nämligen genom de olyckligt valda repartitionstalen, i det att regeringsförslaget åt det riktiga skelettet givit ett innehåll, som är oacceptabelt för dem, som känna jordbrukets och näringarnas verkliga ekonomiska bärkraft. Här ligger en väsentlig del av förklaringen till det motstånd, som nu reses. Utskottsmajoritetens avståndstagande från systemet med fristående objektskatter framstår emellertid, åtminstone vad vissa utskottsmedlemmar beträffar, i så mycket egendomligare dager, om man jämför denna ståndpunkt med dessa utskottsmedlemmars och deras meningsfränders ställning till propositionen om en taxeringsorganisation för uppskattning av mark till jordvärdetegringskatt, vilket förslag av oss, på den sida jag står, bekämpades, och vilket enligt vår uppfattning innebär långt betänkligare följder för vårt lands jordbruksfastigheter än vad här föreslagits. Motståndet från de liberala utskottsmedlemmarnas sida mot en fristående objektbeskattning är vidare så mycket oförklarligare, som större delen av dem, såsom även herr Johansson i Kälkebo påpekat, för några dagar sedan röstat igenom en »byggnadsskatt», som icke är annat än en fristående fastighetsskatt av verkligt irrationell karaktär, då dessa skattemedel icke utgå till allmänna kommunala ändamål, vilket bör vara fallet med en rationell fastighetskatt, utan till vissa andra enskilda grupper av personer inom kommunen. Då man på det hållet accepterat både tanken på en jordvärdetegringskatt och denna byggnadsskatt, så är det den mest ologiska ståndpunkt att motsätta sig den form av fastighetsskatt, som föreslås i den kungl. propositionen, vilken är en rationell form av beskattning. Härmed har jag ingalunda velat säga, att den av regeringen föreslagna konstruktionen av den fristående objektskatten i alla avseenden är så lycklig, som kan tänkas. Här föreligger säkert möjligheter till ytterligare förbättringar och detta gäller även, som

förut påpekats, frågan om skogens beskattning, som givetvis icke är definitivt löst med detta förslag till provisorium.

Vad nu näringsskatten beträffar, föreföll den mig naturligtvis vid första påseendet ganska invecklad, men då jag under de gångna månaderna sökt tränga in i den tankegång, som ligger till grund för denna skatt, har jag vid närmare granskning icke funnit anledning till sådana principiella anmärkningar mot dess konstruktion eller funnit sådana fel däruti, att skatten synes mig böra utdömas. Herr Rune gjorde under sitt anförande åtskilliga reflexioner över näringsskatten, och då jag en stund var inne i andra kammaren fick jag även där höra sådana reflexioner från herr Lindmans sida. Såväl dessa anmärkningar som allt vad i övrigt framkommit av kritik mot näringsskatten har emellertid huvudsakligen varit av negativ art; det har varit en mycket steril kritik, ty positiva uppslag till näringsskattens förbättrande har man dessvärre icke fått. Jag kan för min del icke inse annat än att, då en sådan skatt bör i möjligaste mån likställa olika näringsidkare med varandra, man har fog för att sammansätta den av olika faktorer, såsom i regeringsförslaget skett. Vad den s. k. näringsskattepliktiga förmögenheten och den s. k. meravkastningen beträffar tror jag icke ens att vid en definitiv utformning av denna skatt några genomgripande förändringar komma att ske. Beträffande det s. k. arbetarkapitalet kan det visserligen göras grällande, att denna faktors medtagande i näringsskatten kan giva anledning till vissa invändningar, och det har också framkommit sådana från nationalekonomiska fackmäns sida. Men å andra sidan har jag efter studium av frågan knappast funnit möjligt att utesluta arbetarkapitalet ur näringsskatten, då denna i sådant fall skulle drabba ganska ojämnt. I varje fall kan man säga att den arbetarstock, som är sysselsatt i ett näringsföretag är en sådan faktor, där intressesmomentet i viss mån gör sig gällande. Det är nog så, att det vanligen är från löntagarklassen, som den svenska fattigvården rekryteras, det är ett känt förhållande. Och de näringsföretag, som använda ett stort antal löntagare, bidraga otvivelaktigt mera till fattigvårdstungan inom en kommun än andra skattskyldiga i samma kommun. Det är sålunda, såvitt jag förstår åtminstone icke för närvarande sådana skäl frambragta emot näringskattens konstruktion, att man kan avvisa denna skatt såsom ett provisorium, med avsikt att pröva skattens lämplighet och bärighet under provisorietiden för att vinna erfarenhet för den definitiva reformen. Att, såsom man från utskottmajoritetens sida gjort, alldeles borttaga denna skatt, betraktar jag från objektbeskattningens synpunkt såsom en verklig utmaning mot jordbruksintresset. Ty utan näringsskatt på andra näringar än jordbruk blir jordbruket den näring, som i väsentlig mån, och i många fall uteslutande, får bära objektbeskattningens tunga under depressionstider.

Nu har sagts, att gällande taxeringsorganisation är av den beskaffenhet, att man med densamma icke vågar skrida till ett provisoriskt antagande av näringsskatten, och jag har också i den motion, jag framburit i ämnet understrukit de svårigheter, som måste möta vid en upptaxering till näringsskatt. Om god vilja förefunnits hos utskottet,

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

hade det väl varit möjligt att framlägga förslag till en sådan provisorisk förbättring av nuvarande taxeringsorganisation, som möjliggjort en rationellare taxering till näringsskatt, speciellt i fråga om bolag och större näringsidkare, med rörelse i olika kommuner. Då utskottsmajoriteten emellertid avvisat hela tanken på en näringsskatt, har det naturligtvis för reservanterna, som icke haft erforderliga krafter till sitt förfogande, varit omöjligt att framlägga något förslag till omläggning av taxeringsorganisationen, och detta är givetvis i sakens nuvarande läge en svaghet. Enligt min uppfattning är emellertid även, så som saken nu ligger, en taxering till näringsskatt icke svårare, än att den kan och bör provas. Praktiska taxeringsnämndsordförande i olika delar av riket med vilka jag samtalat, ha i motsats mot den av herr Rune åberopade icke namngivna auktoriteten i Stockholm, förklarat sig anse en sådan upptaxering vara möjlig, och jag vill dessutom påpeka, att den kommunala inkomstskatt, som utskottsmajoriteten föreslår, vid sin praktiska tillämpning också kommer att möta svårigheter, för att icke tala om den utslagning av progressivskatten på förvärvskommunerna, som ingår i utskottsmajoritetens förslag och som nog kommer att kräva ett ganska svårt arbete för taxeringsmyndigheterna. Vågar man utan en föregående genomgripande omorganisation av taxeringsväsendet införa de nya kommunala inkomst- och progressivskatterna, så tror jag att ett försök med näringsskatten även kan göras.

Vad den progressiva skatten angår, kan jag till alla delar instämma med herr Swartz. Det är, mina herrar, en utomordentligt stor styrka i de förslag, som framburits av herrar Swartz, Johansson i Kälkebo och Svedberg, att dessa reservanter utslutit utjämningsdelen av den progressiva skatten. Det är alldeles givet, att innan man tager en viss kommuns skattmedel i anspråk för täckande av andra kommuners skattebehov, så fordras en ny organisation av taxeringsväsendet och kontroll över att den höga utdebiteringen i vissa kommuner verkligen är ett uttryck för faktiska svårigheter i dessa kommuner och icke endast följd av mindre god kommunal hushållning. Då dessa frågor icke äro lösta, är det i hög grad klokt att uppskjuta frågan om skatteutjämningsproblemet mellan de olika kommunerna, till dess en fortsatt ingående utredning blivit verkställd, och det synes mig vara ganska obetänksamt att, innan utredningen föreligger, föreslå en sådan anordning som den av Kungl. Maj:t och jämväl den av utskottet föreslagna. Det är alldeles givet, att en väsentlig del av den ojämnhet i det kommunala skattetrycket, som nu finnes, kan, såsom även herr Swartz riktigt påpekat, undanröjas genom att vissa skattebesvär överflyttas till större områden än de nuvarande primärkommunerna, och jag erinrar om att rörande väghållningstungan, som kanske är den viktigaste, ett förslag i sådan riktning redan föreligger. I den mån medel därutöver behövas för skatteutjämnning mellan primärkommunerna, tror jag för min del att en kommande utredning skall visa, att dessa medel lämpligast böra utgå av statsmedel. Herr Trygger anmärkte i avseende å denna punkt till försvar för utskottsmajoritetens ståndpunkt, att när man över huvud accepterar en kommunal progressivskatt, bör

den användas jämväl till utjämning kommunerna emellan. Den statliga inkomstskatten skulle i annat fall — så antecknade jag hans yttrande — få tagas i anspråk, vilket jag uppfattade såsom ett bestämt förord för vägen att understödja skattetyngda kommuner genom i anspråkstagande av andra kommuners skattemedel. Herr Trygger tillade dessutom såsom skäl för att denna fråga nu tagits upp, att man borde »på ett ställe» hava en översikt över de kommunala behoven. Det förefaller mig, att denna argumentation är ganska svag, ty detta är dock icke en motbevisning av de skäl, som herr Swartz utvecklat till förmån för att den interkommunala skattutjämningsfrågan uppskjutes i avvaktan på en fullständigare utredning. Frågan om överflyttning av vissa onera på större distrikt är ju ännu icke löst. Den centrala kontrollen över de kommunala taxeringarna är ju ännu icke skapad. Och för övrigt veta vi icke ens, huru det kommer att ställa sig med den kommunala progressivskatten vid den definitiva skattereformens genomförande.

Jag kan såsom sammanfattning säga, att enligt min förmodan grundlinjerna för det definitiva kommunala beskattningssystemet, när det en gång föreligger — därest sakliga och icke politiska hänsyn komma att bli bestämmande för detta beskattningssystems utformning — att dessa grundlinjer, vad objektbeskattningens anordnande beträffar, komma att gå ungefär i stick och stäv mot utskottsmajoritetens förslag, och jag kan icke se, att vad utskottsmajoriteten nu vill genomföra kommer att kunna giva någon mera värdefull praktisk erfarenhet till vägledning för arbetet på den kommande definitiva reformen. Det är en typisk idélöshet, som präglar utskottets riktlinjer för den fortsatta utredningen, då man vill bygga en ny, »skyndsam och allsidig» utredning på material och principer, som man underkänner, eller på inga principer alls, samtidigt som man icke vågar påstå att det system, man själv såsom provisorium rekommenderar, är hållbart. Det är en idélöshet, som jag finner så mycket anmärkningsvärdare, som den representeras av ett parti, som säger sig i den svenska politiken mera än något annat företräda idéerna. Jag ber om tillgift för att jag så när hade glömt bort den s. k. högermotionen, men det är helt naturligt, då denna motion icke spelat någon nämnvärd roll vid ärendets behandling inom utskottet. De herrar, som undertecknat denna högermotion såväl som utskottsmajoritetens förslag hava i allt väsentligt kapitulerat inför herr Edén. Jag kan i sammanhang härmed icke underlåta att till kammarens protokoll framhålla det egendomliga i att när från mig och tre andra ledamöter av de s. k. bondegrupperna frambars en motion, som accepterade den enligt vår ärliga övertygelse rationellaste anordningen av skattesystemet, men samtidigt i denna anordning inlade ett sådant innehåll, att beskattningen faktiskt skulle bli för jordbrukarna förmånligare än enligt något annat förslag, denna motion, i strid såvitt jag vet mot all praxis i svensk riksdagshistoria, föranledde ledamöter av riksdagen att genom Svenska telegrambyrån utskicka en offentlig protest mot motionens framkomst och detta medan motionen ännu låg under utskottets behandling.

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

Jag vill nu säga några ord om repartitionstalen, vilka ju hava stor betydelse för de olika förslagens praktiska verkningar. Det är vid valet av dessa repartitionstal, som regeringen begått ett verkligt stort fel. Jag har den uppfattningen, som jag förut anfört, att huvudskatterna i det kommunala skattesystemet böra byggas på principen »skatt efter förmåga»; och objektskatterna böra hava supplementär karaktär och endast gå så långt, som är alldeles nödvändigt för att trygga kommunernas tillgång på beskattningsföremål under ekonomiska depressionstider. Regeringsförslagets repartitionstal av sex procent på det s. k. jordbruksvärdet leder ovillkorligen tanken på dubbelbeskattning, först rent psykologiskt, eftersom det är samma siffra som förekommer i det nuvarande skattesystemet, men detta repartitionstal innebär även reellt en verklig dubbelbeskattning, ja, i många fall mer än en dubbelbeskattning för jordbruket. Den enda grund, på vilken regeringen bygger sitt val av detta och övriga repartitionstal, utgöres av det provtaxeringsmaterial, vars statistiska värde måste sättas ganska lågt, av skäl, jag icke här skall utveckla. Jag vill säga, att dessa repartitionstal i regeringspropositionen, som behållas i den socialdemokratiska reservationen, enligt min uppfattning icke äro uttryck för någon egentlig socialistisk doktrin, ty någon socialistisk doktrin finnes icke i detta av svenska ämbetsmän utarbetade kungl. förslag, men de valda siffrorna äro uppenbarligen uttryck för en viss politisk riktningens önskan att mer än rimligt belasta vissa samhällsmedborgare till förmån för vissa andra, som denna politiska riktning särskilt önskar omhulda. Den yttre formen, systematiken i regeringsförslaget anser jag vara icke så oäven, men innehållet kan på grund av repartitionstalen och bestämmelserna om upptaxering till fulla saluvärdet icke godtagas; medan å andra sidan det liberala förslagets innehåll, ur vissa synpunkter åtminstone, är bättre, men dess systematik ohållbar. Jag vet icke riktigt huru jag skall uttrycka denna min ståndpunkt till det kungl. förslaget å ena sidan och det liberala motförslaget å den andra, men kanske kunde jag få använda mig av en gammal vers av Fröding och säga till herr Gustaf Nilsson: »Snus är snus, om ock i gyllne dosor.» Skulle då herr Rune möjligen glädja sig åt fortsättningen, att »rosor i ett sprucket krus är ändock alltid rosor», så vill jag endast anmärka, att om det liberala skatteprovisoriets krus är sprucket, så komma rosorna snart att vissna och glädjen bli kort.

Beträffande herr Swartz' repartitionstal, så har herr Swartz såsom skäl för valet av sin siffra, fyra procent för jord och skog, anfört, att detta icke är någon kompromiss, och däri anser jag, att alla böra giva honom rätt, ty han har säkerligen träffat sitt val efter sin övertygelse om vad som är den rätta siffran. Han har vidare sagt, att försiktigheten kräver att gå varsamt fram, och de gjorda beräkningarna visa enligt hans uppfattning att en jämn och tillfredsställande fördelning av skattebördorna i bestämd riktning uppnås med hans repartitionstal. Beträffande repartitionstalet fyra procent för skog har han jämfört det med utskottsmajoritetens sex procent och framhåller, för övrigt med rätta, sitt förslags fördelar. Jag vill

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

emellertid som min åsikt anför, att herr Swartz trots allt icke varit nog försiktig vid valet av denna viktiga repartitionssiffra — fyra procent för både jord och skog. Det statistiska material, som han åberopat, har, som nyss sagts, icke synnerligen stort värde för frågans bedömande. I den mån det har ett värde, visar det emellertid att skattebelastningen även med repartitionstalet 4 blir väl hög för jordbruksfastigheternas vidkommande, och herr Swartz har icke heller visat att en repartitionssiffra av denna storlek verkligen är nödvändig för att objektskatten icke skall förfela sitt syfte. För herr Swartz' insikter och omdöme i förevarande finanspolitiska fråga hyser jag, såsom av det föregående framgått, den största respekt och större respekt än för någon annan ledamots av särskilda utskottet. Men det är en sak, som herr Swartz möjligen saknar, nämligen det utvecklade sinnet för vårt svenska jordbruks svårigheter och för vad jordbruket tål utan att jordbrukarnas företagarehåg skall slappas. I herr Swartz' reservation föreslås en ny upptaxering år 1922, då herr Swartz möjligen tänker sig en jämkning i ena eller andra riktningen av den nu föreslagna repartitionssiffran, men jag har å min sida svårt att ansluta mig till tankegången, att denna ytterst grannliga siffra skulle även under provisorietiden ändras.

Mot de lägre repartitionstal, som förekomma i herrar Johanssons i Kälkebo och Svedbergs reservation, har anmärkts av utskottsmajoriteten, att dessa tal skulle »innebära en fullständig omkastning i utnyttjandet av det kungl. förslagens skatteformer och sålunda i sak, om ej i form, sönderbryta hela den tankegång, på vilken förslaget blivit byggt». Denna karakteristik är uppenbarligen icke riktig, då reservationen ifråga vad objektbeskattningens anordnande beträffar bygger på samma tankegång som det kungl. förslaget, nämligen fristående objektskatter vid sidan av de kommunala inkomst- och progressivskatterna. Försåvitt emellertid och i den mån det kungl. förslaget utgår från att intressebeskattningen skall var likvärdig med beskattningen efter förmåga — vilket aldrig tydligt framgått — så innebära herrar Johanssons och Svedbergs repartitionstal visserligen en omkastning i utnyttjandet av det kungl. förslagens skatteformer, men enligt min uppfattning i önskvärd riktning, i det att objekt- eller intresseskattna härigenom få den karaktär av supplementära skatter, som de enligt min mening böra äga. Herr Trygger och flera andra hava gjort gällande, att en objektbeskattning med så låga repartitionstal praktiskt taget icke skulle få någon betydelse som garantibeskattning under ekonomiska nedgångstider. Härtill skall jag först anmärka, att repartitionssiffran för näringsskatten är densamma i denna reservation som i herr Swartz' reservation, och att repartitionssiffran för s. k. annat värde eller »annan fastighet» blott med en enhet understiger motsvarande siffra i herr Swartz' förslag. Det är alltså repartitionssiffrorna för jordbruksfastighet, som det egentligen gäller. Nu visar i vart fall den förenämnda statistiken, om man skall begagna sig av densamma, att enligt herrar Johanssons i Kälkebo och Svedbergs förslag ett större antal skattekrönor uppstår än enligt utskottsmajoritetens förslag i Stockholms stad (del),

Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)

Norrtälje stad, Åtvidabergs municipalsamhälle, Hossmo, Norra Vram, Kävlinge, Slättåkra, Göteborgs stad (del), Österplana, Skara stad, Askersunds landskommun, Nordmaling och Åsele. I Lidingö köping, Kråksmåla, Västra Kärrstorp, Rolfstorp och Hällum är skillnaden icke stor, och det är huvudsakligen endast i utpräglade skogskommuner, såsom Simonstorp, Hamrånge och Loos, där det låga repartitionstalet för »skogsvärde» i herrar Johanssons och Svedbergs reservation ger anledning till ett alltför ringa antal skattekrönor. Nu föreslås emellertid dessa reservanter, i likhet med Kungl. Maj:t, en ny taxering år 1921, och jag håller före att skogarna därvid även enligt den av dessa reservanter föreslagna taxeringsmetoden, skola bli så högt upptaxerade, att antalet skattekrönor även här blir tillräckligt. Nu invändes häremot, att alla dessa siffror hänföra sig till år 1918, och att man icke bör bedöma objektskatternas värde såsom garantiskatter efter detta års förhållande, utan betänka att det kan bli ekonomiska depressionstider, då det behöves en kraftigare garanti. Det kan vara viktigt, men då man, som jag gör, betraktar objektskatterna såsom supplementära skatter, så får man icke utgå från att under depressionstider löntagare skola gå fria från påkänningar av de sjunkande konjunkturer. Näringsidkare och löntagare måste alla bära de ökade bördorna; de förra dock i högre grad än de senare. För övrigt rör man sig här, i saknad av tillförlitligt siffermaterial, på osäker mark; det kan ju hända, att herrar Johansson i Kälkebo och Svedbergs repartitionstal av 2 resp. 1½ procent för »jordbruksvärde» och »skogsvärde» äro något för låga, och den rätta siffran skulle då vara att söka mellan dessa tal å ena sidan och herr Swartz siffra 4 å den andra. Emellertid anser jag mig oförhindrad yrka bifall till de lägre siffrorna, viss om att därmed icke hava gjort jordbruket i vårt land någon otjänst.

Så några slutord. Jag har av herrar Tryggers och Runes anföranden fått ytterligare stöd för uppfattningen, att utskottsmajoritetens förslag till provisorium kan befaras komma att leda kommunal-skattefrågan in i en återvändsgränd.

I själva verket var vad herr Rune anförde, huvudsakligen en rent negativ kritik. Han underkände principiellt, den anordning av objektbeskattningen, som är föreslagen i propositionen och reservationerna. Han förklarade den vara uttryck för en »teori», »som tiden gått förbi». Han tog bestämt avstånd från näringsskatten, och han tycktes i allmänhet anse, att det är en lycklig lösning, som uppnås med utskottsmajoritetens förslag. Herr Trygger uttalade sig mera försiktigt, men jag fick icke det intrycket, att herr Trygger har någon bestämd uppfattning rörande riktlinjerna för den definitiva skattereformens genomförande. Under sådana förhållanden är det väl tämligen tydligt, att ett beslut, enligt vilket kommunalbeskattningen läggas efter utskottsmajoritetens principer, icke kommer att kunna lämna något uppslag för frågans vidare utredning. När man, som här sker, underkänner de tjuguariga utredningar, som från opolitiskt och sakkunnigt håll verkställts i frågan, förstår jag icke, huru man skall kunna få en ny uppslagsända, med undantag givetvis för frågorna om skogsbeskattningen och om taxeringsväsendets omorganisera-

tion där utskottsmajoriteten giver vissa riktlinjer. Jag tycker att det hade varit riktigast, att under denna provisorietid praktiskt pröva det system till kommunalbeskattningens ordnande, som ligger till grund för propositionen och reservationerna. Jag har inga egna intressen i denna fråga att bevaka, och jag har icke heller några politiska intressen att här tillvarata, utan jag ser på saken ur nationalekonomisk synpunkt, och jag beklagar livligt den utgång, som frågan med sannolikhet kommer att få här i riksdagen. Det behövs »bättre vind under vingarna för att våga en liten flykt», uttryckte sig herr Rune. Jag tror, att man utan någon starkare vind kan våga denna lilla flykt att nu efter tjugutvåriga utredningar försöka tillämpa ett skattesystem, som vunnit så gott som enhälligt förord bland alla sakkunniga myndigheter. Jag vill ännu än gång betona, att detta system icke är socialistiskt. Det är i princip tillstyrkt av kammarrätten, vars president under sin riksdagstid var en av socialdemokratiens mest framstående och skarpa motståndare, och det skulle i vilket annat konservativt land som helst gått igenom, om det framburits av en konservativ regering och icke blivit såsom nu i väsentlig mån synes vara fallet en politisk prestigefråga. Hade man kunnat ena sig om principerna, så tror jag nog också att majoritet skulle ha vunnits för de repartitionsstat, som efter allsidigt överbäggande visat sig mest rättvisa och måttfulla. Nu råder allmän oenighet, riksdagen är i upplösningstillstånd, och möjlighet till en sådan samling föreligger icke.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på den nu föredragna punkten i utskottsmajoritetens förslag och bifall till 57. 58 och 59 paragraferna i Lag med särskilda bestämmelser att för viss tid gälla i stället för vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862. såsom dessa paragrafer lyda enligt den av herrar Johansson i Kälkebo och Svedberg till utskottets betänkande avgivna reservationen.

Herr Wigforss: Den siste ärade talaren slutade med att yttra sig ganska pessimistiskt om möjligheten för den princip, som regeringsförslaget bygger på, att bliva accepterad i denna kammare. Jag har hört samma åsikt uttalas runt om av folk, som bör känna till stämningen här i kammaren, och man har sagt, att det lönar sig icke att sitta här och höra på debatten, ty saken är redan avgjord; den har av både det liberala partiet och högerpartiet gjorts till en partifråga, och då bör ju saken vara klar. Det är ju möjligt, att saken förhåller sig så, men det kan väl också hända, att de som resonera så ändå glömma, att icke alla riksdagens ledamöter äro politiker i den betydelsen, därför att de sitta i riksdagen, och det föreföll mig, när jag hörde herr Tryggers liksom herr Runes anförande, att även politiker kunna misstaga sig på sin publik. Ty då de grepo till det gamla konstgreppet att framställa sig själva såsom de enkla männen av folket gentemot några lärda teoretiker, som utarbetat regeringsförslaget, tror jag ändå, att deras omdöme om denna kammare nog slog slint. Jag tror, att man i denna kammare en gång för alla lärt sig inse, att det icke finnes denna skill-

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

*Förslag till
kommunal-
skattelag m. m.*
(Forts.)

nad mellan teori och sunt förnuft, varpå dessa talare byggde. Det är såsom en gammal lärare till mig brukade uttrycka sig: Teori och vetenskaplig metod är ingenting annat än förfinat sunt förnuft; — och det är verkligen så, att man över huvud taget icke kan reda sig utan teori. Jag vågar påstå, att både herr Trygger och herr Rune, när de talade tillgrepo teorin, fastän de icke visste om det, ty bara det lilla ordet dubbelbeskattning, som de med sådan förkärlek kom tillbaka till, är ingenting annat än teori. Det är ett försök att teoretiskt förklara, att en viss form av skatt är oriktig. Men det är bara de primitiva formerna av teorin som teoretiker under sin fortsatta utveckling göra sig fria från. De äro således teoretiker de också, men de veta inte om det. De resonera på samma sätt som borgaren i Molières komedi talade prosa. Det är också tydligt, att av alla tal som hållits i denna kammare, torde det icke vara något, som varit så fullt av teori och delvis alldeles riktig teori, som just herr Tryggers. Men vad man saknade, särskilt i herr Tryggers anförande, det var förbindelsen mellan dessa teorier och de praktiska exempel han valde. Jag skall icke alls försöka gå in på frågan i hela dess vidd. Jag skall försöka att i korthet taga upp själva huvudpunkterna.

Det är ju verkligen så, att det är omtuggat så många gånger detta skatteproblem, när det gäller tvistepunkten, d. v. s. frågan om fastighetsbeskattningen, som ju har två sidor. Det gäller dels att dela upp bördorna mellan olika fastighetsägare på det rättvisaste sätt, och dels gäller det att fördela bördorna mellan fastighetsägarna och andra på ett rättvist sätt. Det har naturligtvis icke undgått någon, att det problem, som mest intresserar eller rimligtvis bör intressera det socialdemokratiska partiet, det är en rättvis fördelning av bördorna mellan fastighetsägarna och löntagarna, ty den för alla gemensamma utgångspunkten är, att löntagarna bära för tung börda och fastighetsägarna för liten börda, och det gäller att skjuta över de för tunga bördorna från löntagarna till fastighetsägarna. Men då kan man säga: Det där är bara skrymteri. Intresserar ni eder verkligen för skatternas rättvisa fördelning? Är det icke rena humbugen att tala om att skuldsatta bönder enligt utskottets förslag skulle bära lika stora skatter som skuldfria bönder? Nej, det är icke någon humbug, helt enkelt därför, att båda dessa frågor hänga mycket nära samman, ty om det gäller att skjuta över en del av skatterna från löntagarna till fastighetsägarna, så är det sannerligen av vikt, att det som över-skjutes lägges på de rätta skuldrorna. Läger man det på oriktiga skuldror, så går det icke att skjuta över, därför att motståndet från fastighetsägarna blir för stort. Därför är det nödvändigt, att dessa bördor fördelas rättvist mellan de olika fastighetsägarna, ty då kan man få dem som tänka lugnt att gå med därpå. Från denna synpunkt är det ytterst viktigt även för löntagarna att få fram ett förslag, som fördelar bördorna rättvist mellan fastighetsägarna. Man kan tycka, att det vore den enklaste sak, om fastighetsägarna bära för liten skatt, att höja de sex procenten till sju procent, till åtta procent eller till tio procent. Varför icke det? Jo, därför att då skulle denna orättvisa mellan de olika fastighetsägarna kännas all-

deles outhärdlig. När därför herr Trygger skall bemöta t. ex. herr Möllers exempel, som tydligt visade, att med en fristående fastighetsskatt delar man bördorna rättvist mellan fastighetsägarna, då måste han konstruera upp ett exempel; och jag kan icke låta bli att framhålla, huru tydligt det visade svagheten i herr Tryggers resonemang. För att få fram, hur orättvist det är med den fristående fastighetsbeskattningen, fick han taga upp följande exempel: Antag, att vi hava i en kommun fastigheter, som äro taxerade så, att med 6 % fastighetsskatt det blir en beräknad inkomst av 100,000 kronor, under det att den faktiska inkomst, som jordbrukarna haft, är 50,000 kronor, alltså hälften. Då säger han: Är det icke orimligt att på dessa fastigheter, som redan bära en skatt dubbelt mot vad de hava i inkomst, lägga ytterligare en inkomstskatt? Jo, alldeles riktigt! Men socialdemokraterna och alla, som försvara regeringsförslagets principer, skulle helt enkelt svara: Det första som vi ha att göra är att åstadkomma en rättvis fastighetstaxering, ty det är en orimlig fastighetstaxering, att folk, som ha 50,000 kronors inkomst skola beskattas såsom för en inkomst av 100,000 kronor. Alltså, låt oss ögonblickligen gå till en ny fastighetstaxering! Men det är det, som herr Trygger icke vill vara med om, i varje fall icke så snart som vi. Ja, det är helt enkelt därför, att herr Trygger vet lika väl som jag, och har vetat det längre än jag, att förhållandena ligga tvärtom så, att om han valt ett riktigt exempel, skulle han hava sagt, att den beräknade inkomsten av fastigheten är 50,000 kronor och den verkliga inkomsten är 100,000 kronor. Det är detta, som är utgångspunkten för hela detta tal att åstadkomma en reform av vår beskattning. Jag tror, att på den punkten skulle herr Trygger kunna gå till de enkla männen inom sitt parti, som han så vackert uttryckte sig i sitt tal, och jag förmodar, han därmed menade bonderepresentanterna inom högern. Jag har talat med flera sådana, och de erkänna öppet, att för närvarande bära fastighetsägarna för liten del av kommunalskattebördan, och då är problemet: Hur skall denna större del, som de borde bära, kunna läggas rättvist? Man skulle kunna i grund och botten formulera hela frågan så: Vi äro ense, att en del av den kommunala skattebördan skall skjutas över från löntagare till fastighetsägare. Till huru stor del detta skall ske, därom kunna vi tvista, och därom kunna vi hava mycket olika meningar. Och den siste ärade talaren, professor Wohlin, framhöll, att repartitionstalet för jordbruksfastigheter, som bondeförbundet föreslagit till 2 %, var det riktiga sättet att avväga bördorna mellan fastighetsägarna och löntagarna. Därom kan man som sagt ha mycket olika meningar, ty det är en sak, som undandrager sig en objektiv bevisföring. Men om vi äro överens om, att en viss del av skattebördan skall läggas över från löntagarna till fastighetsägarna och jordbrukarna, då gäller det, hur man lämpligast skall lägga den, och då är det alldeles givet, att om vi lägga den skatten efter förmåga, d. v. s. såsom en inkomstskatt, får man i det hela en bättre fördelning av bördorna. Det är egentligen nedslående att på detta stadium av diskussionen behöva ytterligare fram-

Förslag till kommunalskattelag m.m.
(Forts.)

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

hålla detta. Jag tror för övrigt, att om man noga hörde på herr Tryggers anförande och även herr Runes anförande, skulle man egentligen åtminstone då och då träffa på ett erkännande av, att regeringsförslaget princip med en fristående fastighetsskatt verkligen på ett mera rättvist sätt fördelade skattebördorna mellan fastighetsägarna. När man skall komma till en verklig diskussion, får man gripa sig an med förhållandena mellan de olika klasserna, om det är fråga om repartitionstal. Och det är en diskussion om repartitionstal som utskottsmajoriteten helt enkelt har avvisat. De vilja över huvud icke gå in på denna princip med fristående fastighetsskatt, trots det att de måste för sig själva erkänna, att den rättvisare fördelar bördorna mellan fastighetsägarna själva. Huru kunna de då klara sig mot de angrepp, som påvisa det orättvisa i deras egen form av fastighetsskatt? Det finnes blott ett enda svar, såvitt jag förstår, och det är det svar, som fanns redan i den liberala motionen och som finnes i utskottets utlåtande, det svar, som herr Trygger lämnat i dag. Man säger, att den objektskatt, som vi gå med på själva, fastän det är en garanterad minimiskatt, den verkar alltid orättfärdigt. Den kan icke avvägas efter förmåga, alltså det följer med själva objektskattens natur. Det är alldeles intet skäl att mera tala om den saken. Jo, det är visst skäl att tala därom. Saken är den, att om vi ha en viss form av skatt, en objektskatt, som vi icke kunna slippa ifrån och som vi erkänna, att vi icke kunna avväga efter förmåga, så böra vi kunna enas om, att den skatten icke bör göras större än vad som är nödvändigt. Det är också en av de riktiga principer, som herr Trygger framhållit, att den skatten icke skall göras större, än vad som är nödvändigt; men då inträffar det mycket egendomliga förhållandet, att det är just regeringens förslag och herr Swartz' och bondeförbundets förslag som göra det möjligt att minska fastighetsskatten. Det är faktiskt så, att i och med det att vi låta jordbruket och fastighetsägarna betala inkomstskatt, så yppar sig möjlighet att sänka fastighetsskatten. Men vad blir då resultatet av den kombinerade inkomst- och fastighetsskatten? Jo, meningen är, att den skall öka skattebördan för fastighetsägarna. Den skall ökas genom att taxeringsvärdena skola göras mera överensstämmande med de verkliga. Det betyder, att taxeringsvärdena skola gå upp. Den orättvisa fastighetsskatten, som icke är avvägd efter förmågan, kommer enligt utskottets förslag att ökas i stället för minskas. Hur folk kunna ansluta sig till det förslaget, då man samtidigt säger, att man vill gå på den linjen, att man avskriver objektskatten på samma sätt, som man avskrev de gamla grundskatterna, förstår jag ej, och att de kunna gå på en linje, som ökar fastighetsskattens andel av den kommunala skattebördan, det är för mig omöjligt att fatta. Jag kan icke fatta det, annat än när jag tänker politiskt. Det är uppenbart, att även på utskottshåll har man funderat något över detta och insett, att det är något galet, men jag får erkänna, att ett yttrande av herr Rune liksom en blixst lyste upp, hur litet man förstått innebörden i sitt eget förslag. Jag tror, att många i kammaren lade märke till, att när herr Rune talade om näringsskatten, kunde han icke finna ord

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

nog starka för att uttrycka sin förvåning, hur folk kunde komma på den idén att lägga skatt på näringar, oberoende av om det fanns inkomst eller inte. Han talade om, att det var en raffinerad idé, som man kommit på för att klämma åt dessa olyckliga näringsidkare. Vad är näringskatten, som skall utgå vare sig det finnes inkomst eller inte, annat än en motsvarighet till den garanterade fastighetskatten, som skall utgå, vare sig jordbruket ger avkastning eller icke. Jag tror att denna argumentering i herr Runes yttrande om näringskatten icke kunnat vara möjlig, om herr Rune själv trängt in i vad hans egen fastighetsskatt innebär.

Jag skall blott tillägga ett litet ord, därför att herr Rune yttrade något om, att man kan lägga för mycken skatt på näringarna. Näringarna kunna tyngas för mycket, och lösningen är då: Låt därför bli näringskatten! Det har verkligen vid resonemang om näringskatten liksom i fråga om andra skatter kommit fram den uppfattningen, att man kan göra sig av med skattebördan i och med att man gör sig av med skatten. Herr Rune tycktes mena, att om man släppte näringskatten och icke tog med den, då försvann den delen av skattebördan, som företräddes av näringskatten. På det viset skulle man kunna slippa ifrån alla skatter. Hade man icke näringskatten, måste den uttagas på ett annat sätt, dels av näringsidkare, dels av näringsidkarnas arbetare, dels av fastighetsägarna. Då skall man finna, att det är riktigare att den betalas icke bara av näringsidkare utan också av fastighetsägare och löntagare. Men avhjälper icke skattetyngden med att bara säga: Bort med skatten! När herr Trygger kommer in på detta, då liksom känner han, att det är något galet med den garanterade minimiskatten. Han kan icke dölja för sig, att den är orättvis och mera orättvis enligt utskottets förslag än enligt Kungl. Maj:ts förslag; han kan icke förneka, att det kanske rent teoretiskt är en idealisk form av beskattning; men hur räddar han sig ur denna dilemma? Jo, genom en egendomlig teori, som inabstraktum är riktig, men som jag tror är mycket farlig att använda utan stor försiktighet. Han säger, att bland de fyra eller fem teorierna eller principer, som han uppställde i början av sitt anförande, var även den, att en skatt kan vara orättvis, men om man ser den i det stora hela, kan den verka rättvist, därför att den utgör liksom en balans, en motvikt emot en annan orättvis skatt; och en skatt kan vara rättvis i och för sig, men när den kommer in i ett system på annat sätt, så kommer den att verka orättvist, d. v. s. att det finnes möjligheter, att orättvisor å olika håll taga ut varandra, och det vet litet var, som sysselsatt sig med sannolikhetsberäkningar. Det kan hända, om man rör sig med ett stort antal skatter: om man har hundra eller tusen skatter, kan man tala på det sättet, men det låter sig svårigen sägas med ett mycket litet fåtal. Det är ytterst svårt att avväga skatter riktigt väl mot varandra, men jag har ännu icke träffat på någon, som förut anført, att man kan lägga på en orättvis skatt, därför att orättvisorna kunna taga ut varandra. Och jag har icke träffat någon, som principiellt går på den linjen, att när man har att välja mellan två skatter, av vilka den ena är mera rättvis

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

än den andra, så skall man välja den mindre rättvisa, d. v. s. en kombinerad skatt i stället för en fristående.

Jag skall sluta med att uttala min anslutning till en annan av de principer eller rättare sagt till två principer, som herr Trygger uppställde i början av sitt anförande. Den ena är, att gamla skatter, fastän de från början varit orättvisa, ändå så småningom hava infogat sig i systemet och därför icke kännas så hårt. Det gäller just om fastighetsskatter; därför att de vid försäljningar hava gått in i priset, så verka de icke såsom en otillbörlig tunga. Men det är ju klart, att om det skulle gälla att avskryva fastighetsskatten eller förminska den, därför att det är en objektskatt, så är det icke rimligt att göra det i ett steg. Jag får säga, att om jag vore anhängare av ett system, enligt vilket objektskatt icke skulle finnas, utan den skulle försvinna så tycker jag, att det enda rimliga vore att avskryva den på det sättet att man först förminskade dem på samma sätt, som man gjorde med grundskatterna, således icke avskreve den ögonblickligen utan möjligen så, att man toge ett par tre ansatser. Men då erbjuder just systemet med de fristående objektskatterna den enda naturliga utvägen, enär den enda säkra verkningen därav i förhållande till den kombinerade inkomst- och fastighetsskatten är, att med de fristående objektskatterna komma fastighetsskatterna att bli mindre. Det är denna sista princip, som jag tycker är viktig, därför att den har en så praktisk betydelse i detta ögonblick. Det är, såsom herr Trygger uttryckte det, på det viset, att en skatt, som är orättfärdig mot en hel samhällsgrupp, därför att den är för hög, kan gagna andra samhällsgrupper. Om man därför införde den, så vore det mycket svårt att bli va av med den. Jag tror verkligen, att man i detta ögonblick, då det gäller att taga ståndpunkt rent praktiskt för den närmaste tiden, bör tänka just på den synpunkten. Sedan vi fått se, hur den liberala motionen och utskottets förslag se ut och vilka deras beräkningsgrunder, så erkännes villigt, att de komma att genom sin progressivskatt medföra en stor lättnad för löntagare i de samhällen, där en betydande progressivskatt utgår. Det kan icke förnekas, att detta förslag, som kommit från utskottet, innebär en viss lösning av kommunalskattefrågan. Det finnes vissa samhällsgrupper, som icke med samma energi som förut komma att kräva en grundlig lösning av den kommunala skattefrågan, d. v. s. vissa grupper av arbetare och löntagare i städer och vissa industrisamhällen. Det kommer att finnas vissa fastighetsägare, som äro nöjda med systemet, därför att det lägger så stora bördor på vissa samhällsgrupper, nämligen på dem som äro skuldsatta. Man lägger mindre bördor på de skuldfria. Jag tror, att det kommer att finnas ganska stora intressen, som tycka att det förslag till provisorium, som vi nu fått, är ganska bra, och det finnes ingen anledning att i brådrasket söka förbättra det. På det viset kommer detta provisorium, som just be-tecknats såsom den bästa lösningen, därför att det så tydligt bär provisoriets drag, på grund utav att det gagnar vissa grupper och icke så hårt trycker andra grupper, att bli bestående mycket längre, än dess förespråkare i denna stund tänkt sig, d. v. s. de oförnekliga orättvisor, det innebär, komma icke så hastigt att genom en ny reform avskaffas,

och dessa orättvisor komma att drabba de sämst ställda fastigheter-na, jordbrukarna och löntagarna på landsbygden. Den som vill, att dessa grupper skola missgynnas och bära följderna av en politisk tvist, kan nu med gott samvete rösta för utskottets förslag; men den, som anser, att i vilket ögonblick som helst det provisoriska förslag, som ger det bästa resultat, bör antagas, han behöver icke vara tveksam om sitt val.

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

Herr Sederholm: Det har av nästan alla talare framhållits den stora skillnaden i vissa avseenden, som föreligger mellan de olika förslagen. Jag vill emellertid börja med att stryka under, att om jag från ser den principiella skillnad, som den siste talaren särskilt uppehöll sig vid, är det i övriga punkter, en principiell överensstämmelse på så pass viktiga punkter, att man redan av detta kan vänta, att den föreslagna reformen enligt på dessa områden kan bäras upp av en folkmening, och alltså även kan bli bestående och föra till ett gynnsamt resultat. Det, som varit de skiljande, har emellertid varit frågan om den kommunala fastighetsbeskattningen. Det har ju här påpekats upprepade gånger, att beskattningen i kommunen ligger på ett helt annat sätt i en större enhet, såsom landstinget eller staten, just därför att den mindre enheten måste kräva av skattdragarna inom kommunen en garanti för att även under ogynnsamma konjunkturen kommunens skattebehov må kunna bli fyllda utan att alltför mycket betunga viss klass av skattdragarna. Det är därför man måste söka finna en form för denna garanti. Det är givet, att avsikten med denna är att trygga kontinuiteten och stabiliteten i det kommunala ekonomiska livet, att trygga, att de institutioner, som äro införda och vila på kommunala anordningar, verkligen kunna fortfara och icke behöva rubbas av ojämnheter i det ekonomiska läget bland de skattdragande. Det finnes — därom tror jag, att alla äro ense — knappast någon annan utväg än att giva sig in på beskattningen av objekten, d. v. s. de beskattningsföremål, som finnas inom kommunerna och som äro mer eller mindre oskiljaktigt bundna vid kommunerna. Givetvis faller då blicken i första hand på fastigheterna. Deras ägare hava ju ett ovillkorligt intresse av, att de kommunala institutionerna fungera jämnt och utan avbrott, icke blott därför att de i sin verksamhet äro i behov av dem, utan också därför att fastigheternas värde är beroende av upprätthållandet av denna kontinuitet. Jag vill medgiva, att i större eller mindre grad samma intresse bör förefinnas bland andra näringar, som icke äro av jordbruksnatur, och att alltså här borde kunna finnas andra objekt, som borde tagas i betraktande i detta hänseende. Jag skall sedan återkomma till, varför jag icke anser, att detta för närvarande bör ske. Objektbeskattningen är sålunda från skattdragarnas, från fastighetsägarnas synpunkt verkligen nödvändig att taga med, och det är fullt befogat från skattdragarnas synpunkt, att en sådan fastighetsbeskattning eller objektskatt på fastigheterna sker, just därför att fastighetsägarna hava ett större intresse av vidmakthållande av kontinuiteten i den kommunala organisationen, än vad övriga skattdragare ha, vilka kunna byta kommun eller hastigt flytta, om det skulle

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

gå på tok på ett eller annat sätt. Men om man fasthåller, att fastighetsägarna hava intresse av att vidmakthålla denna kontinuitet, får man å andra sidan hava klart för sig, att detta intresse upphör i och med att denna kontinuitet är tryggad. När det sedan gäller att utnyttja dessa kommunala institutioner, såsom skolväsen och fattigvård, har det icke kunnat påvisas — och jag tror icke, att det kan påvisas — att jordbrukarna och fastighetsägarna i större mån i förhållande till sina inkomster utnyttja dessa kommunala institutioner, än vad övriga skattdragare göra. Det synes mig då alldeles givet, att hela denna garanti, som fastighetsägaren eller föremålet för uppskattningen skall bära, bör vara inriktad på att trygga denna kontinuitet; men därutöver har man icke rättighet att gå, åtminstone har det hittills icke styrkts, att man har någon rätt att fordra något utöver tryggande av denna kontinuitet. Nu är det ju så med avseende å objektbeskattningen, att särskilt från det skatteupptagande samhällets sida denna nog är mycket bekväm och pålitlig att taga till, men från skattdragarnas sida verkar den synnerligen klumpig. Man tager därvid ingen eller mycket ringa hänsyn till de skattdragandes olika förmåga att bära bördorna, åtminstone tages det icke hänsyn till de olika variationerna i förmågan att bära skattebördan. Det är alltså alldeles påtagligt, att objektbeskattningen — och däri instämmer jag med den föregående talaren — icke skall utsträckas utöver vad som är nödvändigt. Just på grund av dess orättvisa sätt att verka skall den enligt min uppfattning icke utsträckas utöver möjligheten att verka mer än som är nödvändigt. Å andra sidan är det nödvändigt, att objektbeskattningen tilltages så stor, att verkliga det avsedda syftet nås, att den tryggar tillgången på objekt i tillräckligt stor omfattning för att i hårda tider kunna möjliggöra kommunens ekonomiska beskattning utan att tynga andra kommunens klasser alltför mycket. Om jag jämför de olika förslag, som här föreligga, med de nuvarande, så visar den förebragta statistiken, att såväl den nuvarande anordningen som regeringens och utskottets förslag giva i stort sett samma antal fastighetskronor. Man bibehåller alltså denna garanti vid vad den nu är. Och det är min bestämda övertygelse, att denna garanti ingalunda är för stor; den måste bibehållas, för att det avsedda syftet skall kunna nås. Herr Swartz' och ännu mera bondeförbundets motion hava här beskurit denna garanti i synnerligt hög grad. Jag kan icke förstå, hur herr Wohlin kan påstå, att det är endast i några få kommuner, som detta varit fallet. Om man går igenom de kommuner, som varit föremål för provtaxering, är det endast i ett par fall som taxeringen enligt den Wohlin-ska och bondeförbundsmotionen ger mer än hälften av de övriga skatte-kronorna, och i regel är det så, att den giver ungefär en tredjedel. Herr Swartz' motion ligger mittemellan. Huvudsakligen från denna synpunkt synas mig dessa motioner icke böra komma under övervägande, just därför att de icke trygga kommunernas behov av garanti för tillräckligt antal skatte-kronor under svåra konjunkturer. Det är givet, att fastigheternas egenskap att utgöra en garanti i varje fall i viss mån är beroende av det sätt, varpå deras värden blivit fastställda genom taxering. Det har också inom utskottet allmänt erkänts, att det nu-

*Förslag till
kommunal-
skattelag m. m.
(Forts.)*

varande sättet för fastigheternas taxering ingalunda är betryggande. Det medför ojämnheter och orättvisor såväl inom kommunerna som mellan kommunerna. Skall man sålunda giva sig in på en ny och bättre ordning i detta avseende, får man se till, att man får fastighets-taxeringen ordnad på ett tillfredsställande sätt. De största bristerna vidlåda, såsom allmänt erkänts, beskattningen av skog. De nuvarande bestämmelserna äro synnerligen oklara och ha medfört, att den växande skogen är nu upptagen till en större eller mindre bråkdel av sitt verkliga värde. Detta gör emellertid, att ojämnheterna i skogsbeskattningen icke bli så stora, som de skulle bli, om man skulle försöka taga upp den växande skogen till dess verkliga värde, men de äro stora nog ändå och ägnade att medföra synnerligen stora olägenheter i avseende å skogsbeskattningen. Nu föreligger i de olika motionerna här förslag att ernå en bättre ordning. Kungl. Maj:ts förslag påyrkar, att skogens värde efter ortens pris skall vara det grundläggande. Vad menas då med ortens pris? Det säges på annat ställe, att det är skogens värde i handel ochandel. Jag kan icke finna, att i det begreppet ligger annat än skogens handelsvärde, och man är då inne på det värde, som skogen betingar vid realisation, d. v. s. skogens realisationsvärde. Men i senare delen av samma stycke säges, att det är icke detta värde, som avses. Det är icke det värde, vilket står i författningen, som menas, utan det är skogens värde vid uthålligt skogsbruk; och vid omredigeringen av samma bestämmelser, som herr Gustaf Nilsson har framfört i reservationen, är det samma synpunkter, ehuru något klarare uttryckta. Då vill jag framställa den frågan: »Vad menas med skogens realisationsvärde och skogens uthållighetsvärde, och i vilket förhållande stå de till varandra?» Realisationsvärdet är ju relativt lätt att komma till rätta med; jag vill icke säga, att det är billigt eller går fort, ty det är tyvärtom en ganska tidsödande och dyrbar procedur att få fram realisationsvärdet, men det finns relativt säkra metoder här för. Men skall man ge sig in på skogens uthållighetsvärde, då måste man för att komma till ett något så när gott resultat verkställa kartläggning av skogen, beskrivning och undersökning av de olika åldrarna och bestånden samt av skogens avkastningsförmåga och produktionskraft m. m., som är nödvändigt för att kunna få en föreställning om, huru skogen rätteligen bör skötas för att verkligen vara underkastad en rationell skogsvård. Och icke nog med detta. Det är också nödvändigt att uppgöra en hushållsplan för längre tid framåt med beräkning av, huru skogen under dessa förhållanden skall skötas. Det av de olika yrkanden, som närmast anger, att det skall vara just sådant uthållighetsbruk, är den av herr Wohlin rekommenderade reservationen, som avgivits av herr Johansson, vilken i det hänseendet yrkat på, att det just skall vara en sådan undersökning och planläggning av skogen för uthålligt skogsbruk. Det är alldeles utmärkt detta, om det bara låter sig praktiskt genomföras. Men det skulle ställa så oerhörda krav på taxeringsnämnderna och så oerhörda krav och kostnader för fackkunnigt folk, att uppgiften är praktiskt taget olöslig. Alltså synes det mig, att alla de olika förslag, som föreligga för skogsbeskattningen, icke äro möjliga att lägga till grund för en rättvis

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

skogsbeskattning. Men då möter jag här den invändningen, att det är givetvis icke meningen att gå så minutiöst till väga, utan man måste taga saken mera summariskt; man bör med kännedom om andra områden och skogar söka bilda sig en föreställning om den skog, som det gäller att taxera. Det går att göra på detta sätt med avseende på åkerjord och byggnader, men alla skogsmän äro ense om, att vid en sådan summarisk taxering av skogen beskattningen kommer att medföra orättvisor, som äro fullt jämförliga med de nu rådande. Det synes mig alltså, att denna taxering av den växande skogen, varom förslag föreligger från flera håll, är praktiskt taget oframkomlig för att komma till ett verkligt värde, vare sig uthållighetsvärde eller realisationsvärde, av skogen.

Herr Möller drog upp ett exempel på förmiddagen och påpekade, att utskottet skulle hava sagt., att det skulle medföra skogsskövling över hela Sverige, om man skulle införa något sådant. Detta citat innebär en betydande överdrift. Utskottet har icke på långt när yttrat sig så kategoriskt, det har sagt, att det kommer att medföra misshushållning med skogen och ett sämre tillvaratagande av detta utomordentligt viktiga naturkapital samt leda till en förtidig avverkning. Det är givet, att om också skogsskövling icke i stor utsträckning kommer till stånd, bör en skogstaxering icke bygga på åtgärder eller på en princip, som i större eller mindre grad medför nationalekonomiskt och skogspolitiskt så pass menliga verkningar, som här är fråga om.

Det kungl. förslaget upptager även och gör skillnad mellan taxering av husbehovsskog och saluskog. Det beräknar 6 % på husbehovsskogen och 3 % på saluskogen, och gränsen mellan husbehovsskogens slut och saluskogens början är fullkomligt godtycklig. Inga andra gränser finnas än, att husbehovsskogen skall vara till husbehov. Det är egentligen omöjligt att beräkna, huru stor del av skogskapitalet, som bör läggas på den ena eller andra sidan. Med dessa vaga gränser synes det mig alldeles orimligt att ifrågasätta, att den ena delen av skogen skall bära en dubbelt så tung skatt som den andra. Det kommer givetvis att medföra, att de skattskyldiga försöka få över så stor del som möjligt av skogen från den högre beskattade delen till den lägre, och det blir så, att den förslagne skogsägaren kommer att draga fördel på bekostnad av dem, som icke äro så be-
skaffade.

Det har också i den kungl. propositionen föreslagits en uppdelning av fastighetsvärdet i skogsvärde, jordbruksvärde och annat värde. En sådan uppdelning kan givetvis icke ske på marken eller så, att säga territoriellt, utan den blir fullt abstrakt. Låt vara att en sådan uppdelning teoretiskt kan hava skäl för sig, men den kommer givetvis att vid utförandet stöta på synnerligen stora svårigheter. Den förutsätter en stor förmåga av abstraktion hos de personer, som hava hand om taxeringen. De personer, som i allmänhet sysselsätta sig därmed — det praktiska livets män — torde icke vara vuxna detta uppdrag. De äro icke vana att bedöma saker på ett sådant sätt, och en dylik uppdelning ter sig för dem såsom en konstruktion, oprak-

tisk och olämplig. Det är påtagligt, att en reform är nödvändig med avseende på taxeringsförfarandet, såväl beträffande grunderna som själva formerna, för att man verkligen skall få en grundval, på vilken man kan få fram ett fastighetsvärde, som skall läggas till grund för vidare utredning. Det är det, som utskottet också har begärt.

Jag nämnde förut, att näringarna även voro objekt, som kunde sättas i fråga som föremål för en objektbeskattning. Det kan, synes det mig, teoretiskt sett icke bestridas att så är fallet, och orsaken varför jag för min del gått med på att icke nu vara med på en näringsskatt, är den, att hela utförandet av näringsbeskattningen synes mig så komplicerad, och att de organ, som stå till förfogande, utan tveivel äro så inkapabla att utföra detta, att resultatet av närings-skatten under sådana förhållanden icke blir mycket värt.

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

Jag har förut påvisat objektbeskattningens betydelse för kommunerna, liksom också, att den på grund av sina brister icke bör utnyttjas mera än nödvändigt. Men å andra sidan synes det mig innebära en uppenbar orättvisa, när det gäller att utmäta skattebördan på kommunens skattdragare i allmänhet, på dem, som kunna komma att få draga en skatt utöver vad fastighetsskatten ger, att då icke taga hänsyn till i vad mån ägarna av dessa fastigheter ha blivit betungade av en sådan beskattning. Det är väl alldeles givet, att, om man har å ena sidan en löntagare, som förut icke erlagt någon skatt, och å andra sidan en fastighetsägare, som fått bära fastighets-skatt, den senares skattekraft redan är i större eller mindre grad utnyttjad, medan löntagarens står obegagnad. När det då gäller att lägga en repartitionsskatt på skattdragarna, synes det mig vara rimligt och riktigt, att alla, vilka hava fastighetsskatt att betala, få ett avdrag för den fastighetsskatt, objektsskatt, som de betalat, och detta avdrag i förhållande till trycket av den börda, som de genom denna fastighetsskatt påtaga sig. Det är just vad utskottet här har velat få fram. Det hade givetvis kunnat tänkas, att dessa enskilda skattdragare, fastighetsägarna, icke skulle kunna bära hela inkomstskatten och att man skulle taga ett lägre repartitionstal för denna del. Men det bör väl vara för individen riktigare att denna lindring avpassas i förhållande till det större eller mindre tryck, utöver vad som betingas av den verkliga inkomsten, som påvilar dessa fastighetsägare. Detta är motiveringen för att man här velat fritaga ifrån inkomstskatt av fastighet så pass stor del, som motsvarar den erlagda fastighetsskatten. Om man då jämför detta förslag med regeringens förslag, så kan det icke bestridas, och har väl knappast heller blivit bestritt — icke ens av herr Möller — och herr Wohlin har kraftigt understrukt, att om icke en sådan lindring göres på inkomstskatten, kommer fastighetsägarnas inkomst att bli två gånger tagen i anspråk för beskattning, medan inkomsttagarnas endast tages i anspråk en gång. Herr Möller sökte här att påstå, att med dubbelbeskattning skulle menas, att skatten uttages två gånger. Det är icke den rätta meningen med dubbelbeskattningen, det är en mycket snäv begränsning av begreppet. Dubbelbeskattning betyder, att någon del av skatteinkomsten, den till beskattning avsedda inkomsten, blir be-

*Förelag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

skattad två gånger; detta har icke från något håll bestritts. Den motion, som tager mest hänsyn till åstadkommande av lindring i detta hänseende, är givetvis bondeförbundets. Den gör det på det sättet, att den minskar repartitionstalen för fastighetsskatten ned till 2 %, och den lyckas nästan att undvika denna dubbelbeskattning, d. v. s. i större mån än övriga förslag, men den har icke kunnat undvika den helt och hållet. Men den gör det genom en metod, som medför ett undandragande från kommunen av den garanti, som kommunen behöver. Därför är metoden, om resultatet i vanliga fall skulle vara någorlunda riktigt, i sin tillämpning omöjligt på grund av detta fel, att den undandraget kommunerna den garanti, som de behöva. Här säges nu, att olägenheterna av dubbelbeskattningen kunna i väsentlig mån undvikas därigenom, att skattekrönornas antal ökas. I någon mån undviker man det givetvis därigenom; men det kan väl knappast vara ett rättvist sätt, att undvika verkningarna genom att räkna fastighetsägarnas skatt som en större eller mindre del av denna dubbelbeskattning.

Här har sagts, att det gäller att överföra från löntagarna till fastighetsägarna en del av fastighetsskatten. Jag tror, att kravet på detta åtminstone i viss mån är riktigt och befogat. Vissa klasser av jordbrukare torde nog under de gångna åren ha blivit lindrigare beskattade än motsvarande löntagare och andra inkomstagare med motsvarande inkomster. Jag är gärna med om att medverka till en reform, som undanröjer dessa orättvisor. Men jag vill icke gå längre i detta avseende, än jag anser vara rättvist. Jag vill icke gå så långt, att jag botar en orättvisa med en annan i motsatt riktning, genom att lägga på jordbrukarna en orättvis beskattning, som är tyngande för dem. I regeringsförslaget har här framlagts ett repartitionstal, som synes mig alldeles uppenbart medföra ett sådant överflyttande, övervältrande av skattebördan från löntagarna till jordbrukarna i en utsträckning, som måste verka i hög grad orättvist för dessa senare. I propositionen har icke framlagts några som helst skäl för riktigheten av det föreslagna repartitionstalet. Under sådana förhållanden kan jag icke vara med om en reform, som sträcker sig längre än, att man vet eller tror sig veta, att man kommer rättvisan så nära som möjligt. Här har anförts, att jordbrukarna, även om de deklarerar aldrig så ärligt, genom förmånerna av de naturaprodukter, som de hava från sina egna gårdar, och genom att beräkna dem till eget försäljningspris i stället för till det pris dessa naturaprodukter, om de inköptes av en arbetare, skulle betinga, då däruti ingå handelsvinst, transportkostnader m. m., härigenom skulle erhålla ett förtäp i ekonomiskt hänseende och deras deklaration komma att visa sig något för låg. Jag erkänner riktigheten av denna faktor, det är en faktor, som man får räkna med; men om den skall tagas som motiv för denna nu föreslagna dubbelbeskattning av jordbruket, så gäller det att möta dessa båda faktorer och se till, huruvida denna fördel för jordbrukaren är större eller mindre än den dubbelbeskattning, som här är fråga om. Jag har inskaffat en del statistiskt material från den undersökning, som lant-

bruksstyrelsen för närvarande igångsatt bland jordbrukarna inom hela Sverige för att utröna produktionsförhållandena inom landet. Det visar sig inom dessa större och mindre jordbruk, att de naturprodukter, som konsumeras inom eget hushåll av en jordbrukare i medeltal uppgår till ett värde av 793 kronor eller i runt tal 800 kronor. Jämför jag denna siffra med den beskattningsbara inkomsten för alla dessa gårdar, visar det sig, då jag tager olika storhetsklasser, att den representerar för gårdar på 10 hektar omkring 21 %, på 20 hektar 13 %, 50 hektar 7.1 % och 200 hektar 4 %. Om jag räknar så högt, att denna skillnad mellan lantbrukarens försäljningsvärde och arbetarens inköpsvärde uppgår till 20 % av varans värde, så skulle deklarationen för jordbrukaren jämförd med en arbetare med motsvarande inkomst, om jordbruket har en storlek av 10 hektar, representera ungefär 4 %, d. v. s. med en inkomst av 3,000 kronor för jordbrukaren, skulle det motsvara en inkomst av 3,120 kronor för arbetaren. Sedan sjunker siffran för den större jordbrukaren och utgör för denne en bråkdel av 1 %. Det synes mig vara mycket låga siffror, och att med dem motivera en sådan dubbelbeskattning, som här är ifrågasatt, är icke att hava sinne för proportionen mellan vad man giver och vad man tager i detta hänseende.

Alla äro nu ense om, att man icke här skall ge sig in på en definitiv lösning av frågan. Till och med anhängarna av det kungl. förslaget ha släppt detta och äro ense om, att det är bäst att här försöka ett provisorium. Om man nu skall försöka ett provisorium, då gäller det att dels lägga det så, att man har någon nytta av de siffror, som taxeringen ger under provisoriet. I olikhet med herr Wohlin är jag övertygad om, att efter utskottsförslaget, komma rätt goda resultat att kunna påräknas genom dessa taxeringar. Man får fram, vilket man nu icke har, pålitliga siffror över jordbrukets verkliga inkomster och man får fram dessa siffror på ett lika betryggande sätt, som om denna fastighetsbeskattning vore fullt oberoende av inkomstskatten på fastighet. Jag menar, att statistiskt blir materialet lika användbart, som om man följde herr Swartz', herr Nilssons eller herr Johanssons linje; men genom att följa utskottets förslag ansluter man sig så nära som möjligt till nuvarande taxerings- och beskattningsformer. Man söker endast att genom jämkningar inom ramen av det bestående bota orättvisorna i den mån sådant är möjligt, och det har här av en föregående talare anförts, att sådana jämkningar inom stora områden verkligen komma att bli fullt effektiva. Man har alltså därigenom skapat en betydlig förbättring i de nuvarande förhållandena. Man skapar grundvalar för en utredning, som efter min mening bör byggas på allt det material, som föreligger under alla dessa 23 år. Utredningen skall gå fram fullt förutsättningslös och taga hänsyn till allt, som finnes framlagt i saken även i den kungl. propositionen. Det är, som jag nämnde och som det synes mig, riktigast att göra denna reform så nära som möjligt i anslutning till det bestående. Först när man kommit så långt fram, att man kan se, huru den definitiva reformen ser ut, och om man har några säkra linjer att gå efter, kan det vara på tiden att genomföra dessa mera vittgå-

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*

(Forts.)

ende reformer. Att göra än det ena och än det andra försöket kommer med de nuvarande anordningarna endast att medföra oro och förvirring; ty vi äro ännu icke framme vid den punkten i vår åskådning av frågan, att problemet ligger så klart för oss, att vi äro mogna att vidtaga sådana genomgripande åtgärder. Vi måste ansluta oss till det bestående och måste på den grunden skapa en grundval för utredning och för den slutliga lösningen.

Under dessa förhållanden och på dessa grunder, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den nu föredragna punkten på det sätt, som finnes anført i utskottets förslag.

Herr Nilsson, Gustaf: Herr talman, mina herrar! I dag, då vi behandla denna fråga, finnes i vårt vidsträckta land en massa medborgare, som gå i förväntan, att vad vi i dag besluta skall bereda dem en avsevärd lindring i de skattskyldigheter och skattepålagor, som de för närvarande hava. Orsaken till kommunalskattefrågans vikt och betydelse bottnar ju främst däri, att isynnerhet på landsbygden löntagare och arbetare ha i jämförelse med fastighetsägare en skattetunga, som är alldeles orimlig. Dels denna ojämnhet i beskattningen, dels olikheten i utdebiteringssystemet på bevilningskronan inom de olika kommunerna ha skapat ett tillstånd i förhållandet mellan olika skattskyldiga, som har gjort denna fråga särskilt aktuell. När man vet, att dessa förhoppningar finnas i vårt land och jämför detta med vad resultatet skall bli av utskottsmajoritetens förslag, så är jag viss och övertygad om, att åtminstone vad landsbygden beträffar, den stora delen av vårt vidsträckta land, där det icke är någon nämnvärd industri, som blir progressivt skattskyldig, förefinnes på grund av undantag, som jag sedermera skall komma till, skäl att antaga, att där kommer den kommunala skattetyngden med utskottsmajoritetens förslag att bli i huvudsak densamma som nu. Väl inför man avdrag för hustru och barn och i vissa fall för andra utgifter, men det motsvaras i sin mån av en kraftig ökning av bevilningskronans storlek, så att den minskning, som man får fram genom avdragsrätten, tages igen i ännu högre grad i vissa fall genom den ökade summan per bevilningskrona. Jag erkänner gärna, att utskottsmajoritetens förslag kommer att för städer och stadsliknande samhällen, där man kan beräkna en avsevärd progressiv inkomstskatt, medföra en lättnad, och inget ont däri utan tvärtom. Som representant från en stad och bosatt där, har jag naturligtvis ingen anledning att beklaga mig över detta faktum. Men då jag anser och måste anse, att skattereformens betydelse i främsta rummet måste vila därpå, att man för landsbygden kommer i från det för löntagare, hantverkare och arbetare olidliga och orättfärdiga tillståndet i fråga om beskattningen måste jag säga, att detta kan efter mitt sätt att se icke vinnas genom utskottsmajoritetens förslag. Det är ur dessa synpunkter, som jag livligt beklagar, att det icke finnes någon möjlighet för mig att ansluta mig till andra repartitionstal, än som den kungl. propositionen i fråga om skattereformen vilar på.

Herr Trygger började sitt anförande i dag med en ingångstext, som var ett troget uttryck för det konservativa kynne, som man städse lagt

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

i dagen. Han började med, att när det gällde skatter, skall man icke gå ifrån det gamla och gå med på det nya utan en verkligt omfattande utredning, och han uttrycker det närmare så, att man skall icke gå in från det gamla utan särskilt tvingande skäl. Nu måste jag säga mig, att är det något som tvingar till att gå från det gamla systemet och söka ett nytt, så är det det nuvarande olidliga tillståndet. Herr Trygger behöver bara slå upp den bok, som handlar om landskommunernas ekonomi och beskattningsförhållande. Man finner där, att i ett antal kommuner i vårt land uppgår kommunalskatten ända till 30 å 40 kronor per bevilningskrona, d. v. s. att enbart kommunalskatten där utgör mellan 30 å 40 % för varje 100 kronor, som en person har i inkomst. Lägg därtill vägs skatten, landstingsskatten och kronoskatten, och man skall komma upp till en skatt av över 40 % i ett mindre antal av våra landskommuner, och bara detta är skäl och bevis nog för att vidtaga en åtgärd snarast möjligt. När det gäller denna omfattande utredning, har det förut betonats, att denna utredning har pågått över 20 år; och hur man än vridit och vänt på dessa ting, har man slutligen kommit till det resultatet, att en reform av beskattningen i kommunalt avseende icke går att införa med mindre än, att man vid sidan av inkomstskatten har en fristående objekt- och näringsskatt.

Herr Trygger yttrade vidare i sitt anförande, att man har överfört på fastigheterna det inkomsttagarna borde betala. Han tog ett exempel från en kommun, där inkomsttagarna skulle betala 5,000 kronor och fastighetsägarna 5,000 kronor, och genom denna skatteform, den s. k. objektskatten, komme fastighetsägarna att få bära en del av vad inkomsttagarna rätteligen borde bära. Ja, men det har ju varit reformens mening. Ingen människa har vågat bestrida, att den skatteordning, som rätt för jordbrukets vidkommande, har varit sådan, att den icke svarat mot vad rättvisa och rättfärdighet kräver. Man behöver bara taga ett litet exempel och göra en jämförelse för att visa detta. Är det någon, i denna kammare, som vågar stå upp och förklara, att en arbetsinkomst på 3,000 kronor för en lönearbetare eller löntagare har samma skattekraft som en inkomst av 3,000 kronor från en jordbruksfastighet? Herr Sederholm, den föregående talaren, erkände, att i vad det gäller naturaprodukter och dylikt har naturligtvis fastighetsägaren i förhållande till arbetaren och löntagaren vissa fördelar, men han försökte bagatellisera detta. Han hade gjort undersökningar, som ginge ut på att naturaprodukterna representerade ett värde av icke fullt 800 kronor. Men jag tror, att han glömde att taga i betraktande, att i naturaprodukterna ingå icke bara rena livsmedel, som man hämtar från egendomen, utan i naturaprodukterna ingå i allmänhet på landsbygden också dels bostadsförmån, som aldrig tages upp till det värde, som motsvarar kostnaden för den, som skall betala hyra för bostaden, dels också förmånen av bränsle, i det att vederbörande ju kan från egendomen hämta sitt behov av torv och annat bränsle, en förmån, vid vars uppskattande man ju inte heller kommer fram till den summa, som den person, som skall köpa bränsle, får betala för detsamma. Det är alltså inte bara dessa 800 kronors merutgift för livsmedel det rör sig om, utan man kommer upp till långt högre siffror. Och enbart den

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

förmån, som ligger i att man får in natura allt, som man behöver för sitt livsuppehälle, till billigare pris än den, som skall köpa det, enbart detta är väl ur skattesynpunkt en viktig faktor, när det gäller att beräkna den skattekraft, en person har med hänsyn till sin inkomst,

Herr Rune, som väl företrädde den renlärigaste liberala ståndpunkten i skattefrågan — ty herr Trygger kan väl inte anses företrädare det liberala partiets uppfattning, trots den rörande förbrödning, som i utskottet ingått i denna fråga — förebrädde herr Möller, att han hade varit hög i tonen. Jag för min del skall inte försvara herr Möller och ej heller rikta några förebräelser mot herr Rune i detta fall för hans yttrande, men var herr Möller hög i tonen, kan man väl utan överdrift säga, att herr Rune var grov i tonen, och den grova ton han använde i sin bevisföring vittnar efter mitt sätt att se till hans nackdel i långt högre grad än den höga ton, han förebrädde herr Möller för.

Herr Rune försökte omsorgsfullt gräva en grop, i vilken reservanternas till förmån för det kungl. förslaget skulle falla, men han råkade själv falla i den där gropen, när han skulle bevisa näringskattens olämplighet i det skattesystem, som reservanternas föreslå. Han använde nämligen ett exempel, som efter min mening på ett kraftigt sätt bevisar just det större intresse, som fastighetsägarna ha av en kommuns åtgöranden, exemplet med den s. k. fiskehamnen, som skulle flyttas och som hade blivit byggd en gång naturligtvis med skattemedel. Fastighetsägarna i denna trakt hade inlämnat protester, förklarade herr Rune, och det bevisar ju bättre än något annat, att deras intresse såsom fastighetsägare var, att denna av skattemedel byggda hamn blev kvar på det ställe, där de ägde sina fastigheter, ty så länge den fanns där, hade de därmed ökade inkomstmöjligheter, inkomstmöjligheter, som skulle försvinna den gång hamnen flyttades. Men kom ihåg, herr Rune, att det var inga löntagare, som protesterade. Löntagarna hade naturligtvis varit med om att bidra till denna hamns byggande. Men löntagarna voro likgiltiga för frågan, om hamnen var kvar eller inte. då däremot fastighetsägarnas protester just bevisa bättre än något annat, att det över huvud taget var ett starkt intresse för dem att få ha hamnen kvar, vilket i sin mån kunde motivera och kan motivera, att dylika fastigheter få skatta utöver den skatt, som en inkomsttagare betalar i ett samhälle, där utgifter för sådana ändamål beslutas.

Herr Rune fortsatte vidare att utveckla, hurusom denna näringskatt ur hans synpunkt vore orättfärdig, därför att den icke tog någon hänsyn till skuld, till det lånta kapital, som förräntades med exempelvis 8 $\frac{1}{2}$ % ränta. Jag vill till herr Rune hemställa att han, om han skall yttra sig en gång till, måtte rikta denna anmärkning kraftigast mot herr Trygger och hans medmotionärer, ty i det kungl. förslaget, som vi reservanter anslutit oss till, har man verkligen utgått ifrån, att det vore en orättvisa att taga bara kapitalet med som faktor vid näringskatten. Om man även tar hänsyn till arbetarantalet och meravkastningen kommer, efter vår mening, en utjämning att ske av den orättvisa, som uppstår, om kapitalet är den enda faktorn. Men just herr Tryggers och hans medmotionärers skatteförslag gick ut på att

behålla denna av herr Rune så starkt kritiserade detalj, d. v. s. de ville ha en näringskatt i miniatyr, som endast skulle bygga på den förmögenhet, som var i företaget nedlagd. Det är således där, som kritiken i främsta hand måste falla i vad det gäller denna detalj av näringskatten.

*Förslag till
kommunal-
skattelag n. n.*
(Forts.)

Jag kan inte heller hjälpa, trots herr Runes betonande av att han i tio år varit medlem av bevillningsutskottet och där varit i tillfälle att grundligt sätta sig in i dessa skatteproblem, att jag tror, att ifråga om objektskatterna det ändå finns andra auktoriteter, som man också i någon mån får tillerkänna omdömesförmåga. I detta avseende skall jag hänvisa till vad olika myndigheter och korporationer här i riket ha sagt före frågans behandling här i riksdagen. I utskottet har jag varit i tillfälle att visa vad en korporation av köpmän och näringsidkare haft för mening om denna sak, och jag skall be att till kammarens protokoll få anföra deras uttalande, för att det därigenom skall bli fastslaget, att det dock finnes stora grupper av industriidkare och köpmän, som, i motsats till herr Rune, icke äro rädda för de former av skatt, som heta näringskatt och objektskatt. Jag tror, att Skånes handelskammare, som företräder tusentals köpmän och industriidkare i södra delarna av vårt land, även har någon insikt i sådana frågor som denna. Denna handelskammare skriver i ett utlåtande, som tillställdes utskottet för ett par månader sedan, bland annat följande: »Vidkommande de föreslagna fastighets- och näringskatterna har handelskammaren, såsom ovan framhållits, funnit tungt vägande skäl tala för att det kommunala skattesystemet icke i alltför vidsträckt omfattning uppbygges på subjektskatter i inkomstskattens form. I konsekvens härmed har kammaren därför ansett sig böra förorda, att vid sidan om den kommunala inkomstskatten jämväl ställes en eller flera objektskatter. Under dylika förhållanden synes det icke oberättigat, att den merbeskattning av viss inkomst, som härmed måste följa, i första hand påföres näringar och fast egendom, alldenstund dessa skatteobjekt kunna anses äga icke blott större intressegemenskap med kommunen utan även förväntas besitta större förmåga att bära skattebördan. Med betraktande av dessa omständigheter anser kammaren därför de föreslagna fastighets- och näringskatterna icke böra föranleda till några principiella invändningar.

Då kammaren från dessa utgångspunkter sålunda biträder förslaget, att i det kommunala skattesystemet upptagas såväl en fastighetsskatt som en näringskatt, har kammaren därefter i sak funnit föga vara att anföra mot det sätt, varpå dessa skattetyper utformats. Vad fastighetsskatten angår, har anledning till erinran icke funnits föreligga, och även för näringskattens vidkommande kan i det hela medgivnas, att skatten är väl avvägd och därtill utbildad på ett sätt, som synes ägnat att förebygga en ojämn belastning av enskilda näringsföretag.»

Så skriver Skånes handelskammare, representerande mellan 3 och 4 tusen industriidkare, köpmän och andra målsmän för näringar

*Förelag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

i denna provins. Jag vill för min del betona, trots herr Runes mångåriga medlemskap i bevillningsutskottet, att jag ändå tillerkänner detta enhälliga utlåtande från de praktiska näringarnas män ett visst värde, och jag har därför funnit det angeläget att just här i dag i kammarens protokoll få in, att denna institution, som i många andra skattefrågor visst inte representerar samma mening som jag, i denna fråga just företräder de grundsatser, som vår reservation bygger på. Det liberala förslaget eller det, som utskottsmajoriteten går fram med och som herr Rune särskilt gjorde gällande skulle vara så förtjusande bra, det bygger hela sin skatte- lindring egentligen på det förhållandet, att man skall på två vägar försöka få ökade inkomster för kommunerna genom de skatteformer, som utskottsmajoriteten föreslår. Sålunda har man för sig, att den deklarerade inkomsten av jordbruksfastighet så avsevärt skall överstiga 6 %, att man därigenom, trots den avdragsrätt, som införes, skall få avsevärda inkomster utöver dessa 6 % att beskatta. Jag tror, att man inom ett par år skall få erfara, att denna förhoppning kommer i det stora hela, åtminstone när det gäller mera karga bydder, att slå tämligen fel. Jag tror, att i rena landskommuner är redan den deklarerade inkomsten av jordbruksfastighet faktiskt på väg att gå avsevärt tillbaka, och jag skulle kunna anföra exempel från skånska bygder, där lantbrukare med egendomar, taxerade till bortåt 200 tusen kronor, för föregående år ha deklarerat en inkomst av sitt jordbruk på ungefär 3 % av taxeringsvärdet.

Den andra faktorn, som man bygger på, i vad det gäller stads- samhällen och industrisamhällen är, att progressivskatten skall, sådan den här föreslås, ge ett avsevärt tillskott till kommunerna. Jag vill dock erinra herrarna om att progressivskatten skall uttagas från ett aktiebolag först sedan man frånräknat 6 % på bolagets aktiekapital. Det vill med andra ord säga, att där vinsten icke uppgår till mer än 6 % av bolagets aktiekapital, där kommer ingen progressivskatt att betalas. Om man då jämför och undersöker, hur detta kommer att ställa sig i praktiken, ja, då visar det sig, att t. ex. ett sådant jätteföretag som Svenska sockerfabriks-aktiebolaget icke torde komma att betala någon progressivskatt. I Skåne ha vi sockerfabriker i ett femtontal olika kommuner, och naturligtvis går folk i dessa kommuner och räknar med, att denna progressivskatt, när den utslås på kommunerna, såsom utskottsmajoriteten föreslagit, och vilket även vi reservanter anslutit oss till, skall bli en stor inkomstkälla. Men de komma att bli grundligt besvikna, därför att den svenska sockertrusten i regel aldrig deklarerar för större årsvinst än att vinsten svarar mot dessa 6 % på aktiekapitalet. Någon progressivskatt får detta bolag alltså icke betala. I alla fall kommer bestämmelsen om progressivskatten att så småningom kringgås, ty i och med att progressivskatten bygges på det förhållandet, att 6 % av aktiekapitalet äro fria, då komma, som vi finna att man för övrigt gör redan nu, bolagen så småningom att ordna sig in under dessa förhållanden, så att man antingen genom utdelning av gratisaktier eller nyteckning av aktier för upp aktiekapitalet till den höjd,

att det blir endast i undantagsfall någon nämnvärd progressivskatt kommer att utgå. Det är på många håll redan nu så, att denna tillökning av kapital, som är nödvändig i vissa bolag, på grund av penningvärdets fall kommer att fortsättas, och ju större aktiekapitalet blir, ju mindre blir den progressivskatt, som kommer att utgå, ty vinsten kan ju i regel aldrig bli densamma på ett större aktiekapital som på ett mindre.

*Förslag till kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

Herr Rune har påpekat orättfärdigheten av att exempelvis ett näringsföretag skall betala näringsskatt, även om personalen, arbetarna, är bosatt i andra kommuner än där näringen drives, och det kan naturligtvis göras berättigade invändningar mot detta. Men å andra sidan kan man ju beträffande den progressivskatt, som i stor utsträckning kommer att betalas av vissa bolag, exempelvis av våra spritbolag, inte rimligen säga, att det är riktigt, att den skall tillföras det stadssamhälle, som lyckats komma i besittning av detta bolag. Jag vill i detta fall exempelvis beröra ett spritbolag, vars inkomster uppgå till bortåt $\frac{1}{2}$ miljon kronor. De flesta kunder, som köpa sprit i detta bolag, äro bosatta i socknarna runt om den ort, där bolaget har sitt säte. På denna ort äro endast några procent av kundkretsen bosatta. Men den stad, där bolaget har sitt säte, får av hela progressivskatten behålla 75 %, medan de återstående 25 % överlämnas för utjämning. Det betyder, att ett sådant bolag får i progressivskatt till den kommun, där det har sitt säte, betala efter högsta skalan, d. v. s. efter 5 % av det beskattningsbara beloppet, och det innebär ungefär 25 tusen kronor i ökad kommunaltribut. Man kan vara förvissad om, att detta kommer att påskynda kravet, att dessa bolag skola göras kommunalt skattefria, något som andra kammaren redan uttalat sig för. Om den utjämning kommunerna emellan, som efter mitt förmenande är ett oavvisligt krav, icke sker med denna kommunala skattereform, då måste den ske genom en kraftig ökning av kronoskatten, ty det provisorium, som man nu från majoritetens sida vill införa, kommer att göra avståndet mellan olika kommuner ännu större än det nu är. Jag skall taga ett exempel från ett par kommuner i min hemtrakt, för att belysa detta. Det stod en redogörelse för saken här om dagen i en tidning. Där finnes exempelvis en kommun, med ett större industriellt företag, som lämnar stor vinst. I denna kommun är kommunalskatten för närvarande 5 kronor per bevilningskrona. Enligt utskottets förslag kommer skatten att gå ned till 2,95 kronor per bevilningskrona, d. v. s. en sänkning av 2,05 kronor. Det industriella företag, som ligger i denna kommun, har gjort avsevärda vinster, och då, enligt utskottsmajoritetens förslag, av den progressivskatt, bolaget får betala, hela 75 % komma att stanna inom kommunen, blir resultatet därav denna sänkning av kommunalskatten. Men en del av detta bolags arbetare bor i en socken bredvid vid namn Hjårsås. I denna socken är kommunalskatten redan nu 10 kronor per bevilningskrona, alltså dubbelt så hög som i Knisslinge socken. I Hjårsås finnas inga industriella anläggningar av betydelse. Det finnes stenbrott, men det ligger nere på grund av krisförhållandena och har legat nere en längre tid, dessutom finnes det en liten trä-

Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)

industri och något glasindustri, men dessa företag äro mindre, och lämna icke någon nämnvärd vinst, på vilken kan uttagas progressivskatt. Resultatet blir, när nu denna skatt skall införas, att kommunalskatten stiger ytterligare med 1 à 2 kronor per bevillningskrona i Hjärsås, och de arbetare vid skofabriken i Knisslinge, som bo i Hjärsås eller Kviinge, och som naturligtvis ha samma lön som de andra, få betala en kommunalskatt efter ett belopp, som med tre eller fyra hundra procent överstiger vad de skulle få betala i kommunalskatt per år, därest de varit bosatta i samma kommun, där fabriken ligger.

Nu kan det ju invändas, att de kunna flytta till denna kommun, men det är egnaheimsförhållanden och dylikt, som där spela in och som göra, att dessa människor inte så lätt kunna komma ifrån den kommun, där de en gång blivit bofasta.

Jag har för min del i denna fråga sålunda den uppfattningen, att enda möjligheten att åstadkomma en verklig och riktig reform ligger i, att man inför den fristående objektskatten, som skulle på fastigheterna lägga en större skatt än hittills varit fallet. Det provisorium, som nu föreslås — det är jag rädd för att man kan riskera — kan bli av synnerlig långvarig beskaffenhet, ty när man väl en gång kommit in uti dessa provisoriska förhållanden, komma städerna och stadsliknande samhällen att i allmänhet bli så belåtna med denna skatte-reform, att de gärna se, att provisoriet förlänges. Den landsbygd däremot, som det liberala partiet alltid förklarat sig vilja företräda, kommer att genom detta skatteprovisorium visst icke få de lindringar, som äro avsedda. Fastighetsägarna komma visserligen att bli befriade, från denna s. k. dubbelbeskattning, men de löntagare och arbetare, som bo i dessa landskommuner, komma långt ifrån att få de lindringar, som de borde vara berättigade att få, och med penningvärdets fall blir resultatet av detta provisorium, att i de landskommuner, där det bor t. ex. en stationsinspektör eller folkskollärare eller någon annan löntagare, som kommer så högt i inkomst, att han blir skyldig att erlägga progressivskatt, får denne skattdragare erlägga denna skatt till de övriga. Han får genom ökningen i bevillningskronorna betala lika mycket i kommunalskatt som förut och kanske mera, och dessutom får han betala den progressivskatt, som utgår efter den renodlade inkomsten, överstigande 3,000 kronor.

Emot progressivskatten i den form utskottsmajoriteten föreslagit kan också berättigade invändningar göras. Denna skatteform skulle representera principen »skatt efter förmåga», men de skatteskalor, som man gjort om och som skära bort en del miljoner — om jag inte minnes fel, över 12 miljoner kronor — av inkomsten på progressivskatten, ha så utarbetats, att de ge en avsevärd lindring just ifråga om de inkomstgrupper, där någon lindring av skatteskalen icke vore befogad. Jag vill erinra om att den högsta procentsats, som skulle utgå efter det kungliga förslaget vid progressivskatt för enskilda var 6 %, och högsta procentsatsen inträdde, när inkomsten sammanlagt uppgick till 120 tusen kronor pr år. Men enligt utskottets förslag har man lindrat skalan så, att till denna procentsats 6 % kommer man först,

när inkomsten uppgår till 290,000 kronor pr år. I och med detta har man sålunda särskilt för de inkomstgrupper, som ligga mellan de 120 och 290 tusen kronorna, d. v. s. för den verkligt stora inkomsten i våra större städer, åstadkommit en effektiv lindring. Någon lindring har man visserligen också gjort för de lägre grupperna, men även i vår reservation ha vi förslagit någon lindring i fråga om progressivskatten för dessa, och detta gör inte så värst mycket i minskade inkomster.

Till sist vill jag säga några ord till herr Wohlin. Med den kärlek, som alltid kännetecknar föräldrar, då det gäller deras barn, var herr Wohlin synnerligen frikostig i sitt beröm av herr Johanssons i Kälkebo reservation. Man misstar sig nog inte, om man utgår ifrån, att den väl egentligen mera är herr Wohlins foster än herr Johanssons i Kälkebo. Rent principiellt kan man väl inte ha mycket att invända mot denna lovsång, ty han utgår ju ifrån, att de grunder, på vilka regeringsförslaget bygger, äro riktiga. Men när han kommer till repartitionstalen och gång på gång försäkrar, att endast de repartitionstal han föreslår äro riktiga, så måste man be Gud bevara sig från en skattereform av detta slag. Ty klart är ju, att om missväxt ett år inträffar i en kommun, där jordbrukarna uppgå till t. ex. 70 % av kommunens hela invånarantal och endast 2 % skulle vara garanterad fastighetsskatt, då måste jag livligt beklaga de löntagare, som komma att råka bo i en sådan kommun, ty kommunens utgifter äro ju lika stora, om det är dåliga år för jordbuket eller ej. Folkskollärarnas löner äro lika stora, prästerskapets likaså, utgifterna sjunka icke, men det blir en mindre inkomstsumma att uttaxera skattebeloppet på, och när man inte har större fastighetsskatt än 2 % och när man vet, vilken benägenhet man har hos lantbrukarna att hålla deklarationerna så låga som möjligt och att det är mycket svårt att locka fram den riktiga inkomsten, tror jag, att det skulle vara mycket beklagligt för löntagare, som äro bosatta i dessa kommuner, om bondeförbundets repartitionstal skulle tillämpas.

Herr Wohlin upprepade många gånger, att detta förslag icke var socialistiskt. Nej, det är ingen människa, som har påstått det. Det är ett skatteförslag, som bygger på att människorna skola betala skatt i förhållande till den bärkraft de ha, och detta hans ständiga betonande av att detta förslag icke var socialistiskt, är något, som går igen från bland annat debatten om den s. k. arrendelagen. Även där var han synnerligen angelägen om att betona, att han icke företrädde någon socialistisk uppfattning. Herr Wohlin behöver inte alls vara rädd för att vi skola beteckna honom som någon socialdemokrat. Han har dokumenterat sig rätt och slätt som en i bondeförbundets tjänst anställd professor, och över huvud taget skulle aldrig någon ha kunnat komma på den idén att tro, att han vore någon företrädare av socialdemokratiska uppfattningar.

Jag vill till slut uttala den förvissningen, att vad som här kommer att beslutas i kväll eller i morgon, trots att majoriteten av utskottet nu tager på sitt ansvar följderna av ett beslut i överensstämmelse med dess förslag, om ett par år skall visa sig olyckligt,

*Förslag till
kommunal-
skattelag m. m.*
(Forts.)

därför att detta beslut icke gav den lindring, som man eftersträfvade. Flera av utskottets ledamöter måste inom sig själva erkänna, att detta blott och bart är en tillfällig lösning och att de hoppas på att det skall bli bättre sedan. Man har förebrått oss, att även vi gått med på ett provisorium. Jag vill einra om, att det är en väsentlig skillnad på det provisorium vi gått med på att föreslå och det, som utskottsmajoriteten föreslår. Vi vilja ha ett provisorium för att vi under dessa 4 år skola kunna undersöka verkningarna av denna reform, och jag kan gärna bekänna, att jag för min del gått med på detta i mycket hög grad därför att jag misstänker, att då det gäller progressivskatten, vissa bolag komma att genom särskilda manipulationer försöka komma undan denna skatt genom att försöka få upp sina aktiekapital så pass högt, att de icke få någon progressivskatt att betala. Icke minst ur denna synpunkt anser jag det vara önskvärt, att man om ett par, tre, fyra år, när man sett denna utveckling, genom en ny lagstiftning skall kunna söka förhindra dylika manipulationer. Det pågår litet varstans redan nu dylika manipulationer, och de komma nog att bli talrikare, när man kommer under fund med att man på detta sätt kan komma ifrån den högre skatteprocenten eller helt enkelt alldeles komma ifrån progressivskatten.

Jag ber, herr talman, att för min del med det anförda få yrka bifall till den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! I min egenskap av suppleant i särskilda utskottet har jag varit i tillfälle att i viss mån deltaga i utskottets arbete, men då jag icke deltagit i beslutet, ber jag att få tillkännage, att jag i stort ansluter mig till utskottets uppfattning med undantag för vissa punkter. En av dessa punkter är den, som rör de kooperativa föreningarnas beskattning, i vilket avseende reservation är avgiven av herr Trygger m. fl. Då jag ansluter mig till denna reservation, skall jag be att något få redogöra för skälen därför.

Som herrarna veta, finnes i nuvarande skattelagstiftning icke någon skillnad mellan de kooperativa föreningarnas beskattning och övriga ekonomiska föreningars beskattning. För dem alla gäller, att sådana föreningar, som handla icke blott inom sina egna medlemmars krets utan även med utomstående, icke få vid beräkning av föreningens vinst åtnjuta andra avdrag för sådana utdelningar eller pristillägg, som lämnas till kunderna i mån av deras gjorda inköp eller gjorda försäljningar, än de avdrag, som göras omedelbart i sammanhang med det köp eller den försäljning, som är grundläggande för utdelningen eller pristillägget. Beträffande åter sådana föreningar, som inskränka sin verksamhet till de egna medlemmarnas krets, få de göra avdrag för all utdelning av förenämnda slag, dock endast under den förutsättningen, att utdelningen utgår efter grunder, som äro på förhand bestämda.

Kungl. Maj:ts förslag, som upptagits av utskottets majoritet, innebär, att man skall göra skillnad i beskattningshänseende mellan de kooperativa föreningarna och andra ekonomiska föreningar. De

kooperativa föreningarna skola sättas i en klass för sig själv, och den rätt till avdrag, som redan tillkommer sådana föreningar, som icke handla utom de egna medlemmarnas krets, skall utsträckas till alla kooperativa föreningar, och villkoret, att utdelning skall utgå efter förut bestämda grunder, skall bortfalla. Således, enligt det föreliggande förslaget skulle det bli så, att alla kooperativa föreningar få åtnjuta avdrag vid sin vinstberäkning för alla utdelningar av ifrågavarande slag.

*Förslag till
kommunal-
skattelag m. m.
(Forts.)*

Kooperativa förbundets sekreterare, herr Örne, har i en bok, som utdelats här i kammaren, samlat akterna beträffande de kooperativa föreningarnas skattefråga, och han har inlett denna bok med ett företal. I det företalet gör han en del allmänna uttalanden rörande den debatt, som förekom under förra riksdagen vid denna frågas behandling, och han anmärker däri särskilt, liksom också herr Möller gjorde under denna debatt, att åtskilliga av de talare, som då uppträdde, i sina anföranden ådagalade hätskhet och fientlighet gentemot Kooperationen. Då jag möjligen kan vänta mig, att jag också får en sådan anmärkning med anledning av vad jag nu har att säga i denna fråga, vill jag redan från början säga ifrån, att mitt motstånd mot det nu föreliggande förslaget ingalunda grundar sig på någon hätskhet mot Kooperationen som sådan. Jag erkänner dess berättigande och dess förtjänster. Motståndet grundar sig helt enkelt därpå, att jag icke kan anse, att Kooperationen har en sådan ställning i förhållande till den privata verksamheten, att denna särställning kan berättiga en undantagslagstiftning, som skulle medföra icke blott synnerligen vittgående konsekvenser i finansiellt hänseende för staten och kommunerna, utan jämväl innebära en kränkning av den rätt, som varje medborgare har, att fordra, att all beskattning skall vara jämlik och rättvis.

Herr Möller skärpte i sitt anförande vid förra riksdagen herr Örnes uttalande, då han anförde, att den enskilde handlandens mål egentligen är att göra varje vara så dyr som möjligt, då däremot Kooperationens mål är att göra varan så billig som möjligt. Om sålunda emot motståndarna till detta förslag har riktats en anmärkning om brist på förståelse för Kooperationen — herr Örne har nämligen sagt, att motståndet icke kan grunda sig på någonting annat än total oförmåga att fatta Kooperationens väsen och art — kan man mycket väl, synes det mig, från denna sida kvittera det påstående med en erinran, att Kooperationens förespråkare å sin sida visat en minst lika stor grad av bristande förståelse för det enskilda näringslivets uppgift, mål och arbetssätt. Det är väl ändå så, att även den enskilde handlanden, den enskilde näringsföretagaren, har ett visst existensberättigande. Man kan väl inte säga, att målet för honom endast är att fördyra varan. I regel tror jag, att han får nöja sig med en ganska ringa vinst. Jag tror nu för min del, att man framgent liksom hittills måste lägga tyngdpunkten på den privata verksamheten. Enligt mitt sätt att se är det inte så, att man helt kan borteliminera vinsten. Herr Örne säger, att motståndet mot Kooperationen bottnar i den kapitalistiska uppfattningen, i vil-

*Förslag till
kommunal-
skattelag m. m.
(Forts.)*

ken vinsten är medelpunkten för det hela. I Kooperationen återigen, säger han, bortfaller vinsten såsom drivfjäder, och där inträder i stället helt och hållet värdet av varan eller tjänsten. Som jag sade, hyser jag emellertid den uppfattningen, att man fortfarande måste bygga samhällets behov av varuutbyte och varuanskaffning huvudsakligen på den privata verksamheten, och är det så, då måste den privata verksamheten, såvitt jag förstår, åtminstone stå lika berättigad som den kooperativa verksamheten.

Nu grunda kooperatörerna sitt påstående och sitt anspråk på en skattelindring för den kooperativa verksamheten därpå att det skulle finnas en principiell skillnad mellan det netto, som uppstår för den kooperativa verksamheten, och det netto, som uppstår på privat verksamhet. Denna skillnad skulle bero på det olika användningssättet av detta netto. Såvitt jag förstår, finnes det emellertid ur principiell skattessynpunkt ingen skillnad mellan den vinst, som uppkommer av en kooperativ rörelse, och den vinst, som uppkommer av en annan verksamhet. Och det sätt, varpå denna vinst användes, kan inte heller, såvitt jag förstår, ur skattessynpunkt göra, att denna vinst blir av olika natur. En vinst är naturligtvis en vinst, vare sig den har uppkommit på den ena verksamheten eller på den andra och huru den slutligen användes.

Men, säger man, varför skall man beskatta en verksamhet hårdare, om den delar ut sin vinst i efterskott, än man skulle ha gjort, om vinsten delats ut vid försäljningen? I det senare fallet skulle ju ingen vinst uppkommit, eller ock skulle vinsten blivit i motsvarande mån minskad, och således skattskyldighet bortfallit eller förminskats. Varför skulle icke detsamma kunna bli förhållandet, då man delar ut vinsten i efterskott? Staten kan ju emellertid icke framtvunga någon vinst. Uppkommer icke någon vinst å rörelsen — och detta kan ju föranledas även av andra orsaker än den att priset sättes efter en låg beräkning, som till exempel olämpliga affärsmetoder och dylikt — då finnes det naturligtvis icke någon möjlighet att uttaga någon skatt. Men det förhåller sig givetvis så, att varje affärsverksamhet, om den skall kunna fortleva och bibehålla sin solvens, måste räkna med en viss vinstmarginal. Det går inte för sig i praktiken att lägga affärsverksamheten på det sättet, att man skär sig jämnt efter ryggen, att man endast lägger på varan så stor vinst, som nödvändigtvis behöves för att täcka omkostnaderna. En affärsman, som förfar på det sättet, måste snart stå inför sin ruin. Han måste lägga på en viss marginal för oförutsedda utgifter och oförutsedda omständigheter. Staten kan således normalt räkna med vinst på varje företag, en vinst som kan tagas till beskattning. Men denna möjlighet att taga vinsten till beskattning skulle bortfalla, om man medgav skattebefrielse på den grund, att vinsten i efterskott återbetalas till vederbörande kunder.

Av vad jag nu sagt framgår, att det enligt min uppfattning icke kan ha legat några principiella skattegrunder som grund för den lagstiftning, som tillkom 1910 och som resulterade i en skattelindring för vissa slag av de kooperativa föreningarna, utan anledning därtill var nog att söka i andra omständigheter. Man tog hänsyn till koopera-

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

tionens sociala betydelse. Kooperationen var vid den tiden i sin linda. Den levde i stort sett under ganska brydsamma ekonomiska förhållanden, och man fann den sålunda värd och i behov av ett visst understöd ifrån statens sida. Jag skall nu inte ingå på frågan, huruvida den skattelindring, som då medgavs de kooperativa föreningarna, fortfarande är lämplig och berättigad. Den frågan föreligger ju inte nu. Endast så mycket vill jag säga, att den fortsatta utvecklingen, det krav, som nu framkommit visar, att man får vara mycket försiktig, när man gör avsteg från fastställda beskattningsprinciper, ty då kommer man sedan och vill bygga vidare på samma grunder under föregivande, att det var en verklig princip, som då fastställdes. Att i detta fall så icke var förhållandet, tror jag mig ha visat. Skall man emellertid se till, huruvida man skall gå vidare på den redan inslagna vägen genom att bifalla det föreliggande förslaget och medgiva en ytterligare skattelindring, bör man, om man skall grunda sitt beslut på samma skäl som 1910, undersöka huruvida Kooperationen verkligen är i samma behov nu som då utav en skattelindring och om sådant utan våda för allmänna och enskilda intressen kan beviljas.

Det är emellertid en mycket väsentlig skillnad mellan Kooperationen nu och Kooperationen då. Då var Kooperationen i sin begynnelse. Den bestod huvudsakligen av smärre konsumtionsföreningar, som handlade uteslutande eller huvudsakligen inom sina egna medlemmars krets. Den hade så pass liten omfattning, att det i stort sett med hänsyn till skatteinkomsterna icke betydde någonting, om man medgav denna lindring eller icke, och ur konkurrenssynpunkt med privata företag hade den föga att betyda. Numera har den tack vare en utmärkt och energisk ledning kommit mycket längre på vägen. Den har vunnit högst betydligt i omfattning och styrka. Den har vidgat ut sig och har för övrigt i många fall övergivit den egentliga rena Kooperationen. Den utövar nu en verksamhet, som i det avseendet är likartad med den privata verksamheten, att den söker sina kunder överallt precis som den enskilde näringsidkaren. Och beträffande målet och medlen för dess verksamhet, åtminstone medlen, torde det icke vara någon stor skillnad. Om man nu skulle medge den ifrågasatta skattelindring, vilken faktiskt kan innebära en fullständig skattebefrielse, ty Kooperationen kan naturligtvis under de former, som nu äro föreslagna, ställa sig så, att den faktiskt icke blir åtminstone i någon nämnvärd grad beskattningsbar, så skulle detta helt naturligt ha en betydande inverkan på statens och kommunernas skatteinkomster.

Under 1919 års debatt i andra kammaren angåvos av en talare några statistiska uppgifter. De äro visserligen rätt ofullständiga, men dock i viss mån belysande. Det framgår av denna statistik, att kooperativa förbundets omsättning redan 1916 uppgick till 81 miljoner kronor, och att den för följande år hade vuxit till 106 miljoner kronor, d. v. s. ökningen utgjorde 25 miljoner kronor på ett år. Det fanns i vårt land vid den tiden inte mindre än 777 kooperativa föreningar. Det är ju självklart, att en skattelindring av denna art skulle medföra mycket betydande följder för såväl staten som kommunen och särskilt för kommunerna. Det är ju mycket tänk-

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.*
(Forts.)

bart, att i vissa kommuner den kooperativa verksamheten kan taga hand om hela handelsverksamheten, och i detta avseende måste ju detta innebära en betydlig nedsättning i skatteinkomsten för den kommun, där så blir förhållandet. Och blir det så, som jag förmodar, att den kooperativa rörelsens och verksamhetens målsmän drömma om, att den kooperativa verksamheten en gång i ett nytt samhälle skall slå ut hela den privata verksamheten, då undrar jag, hur det kommer att ställa sig med skatterna. Då undrar jag, om man har råd att avstå från skatter på hela denna verksamhet. Särskilt med avseende på den kommunala beskattningen kommer ett antagande av detta förslag givetvis att medföra synnerligen vittgående följder, och det innebär ett bestämt avsteg från den princip, som genomgår de nu framkomna skatteförslagen, nämligen att man skall till kommunernas beskattning ställa alla tillgängliga skattekällor.

Men det är en annan synpunkt, som kanske väger ännu mera och som är den viktigaste, en synpunkt, som jag delvis redan har snuddat vid, och det är frågan om den rättvisa och jämlika beskattningen. Är det så, att den privata verksamheten har samma berättigande som den kooperativa, och det lär väl ingen på allvar vilja bestrida, och att den är minst lika nödvändig för att tillfredsställa samhällets behov som den kooperativa verksamheten, då måste man väl komma till den slutsatsen, att det icke kan vara lämpligt att handlicapa den privata verksamheten på detta sätt till förmån för Kooperationen. Och man skall inte inbilla sig, att detta ingenting betyder, ty med den storlek skattebördorna ha i våra dagar, innebär naturligtvis det nu föreliggande förslaget mycket väsentliga fördelar för den kooperativa rörelsen, fördelar, som skulle ställa den privata verksamheten i ett synnerligen ojämnt läge i konkurrensen, och det är naturligtvis detta, som man innerst också äsyftar med det föreliggande förslaget. För övrigt är ju detta, såvitt jag förstår, ett sätt att på en krokväg införa ytterligare skattelindringar för vissa medborgare utöver de mycket betydande skattelindringar, som redan äro medgivna i skattelagarna.

Nu har man emellertid sagt, att den nuvarande skattelagstiftningen är synnerligen orättvis gentemot Kooperationen och således gentemot de ekonomiska föreningarna i allmänhet. De ekonomiska föreningarna befinna sig, säger man, i ett mycket sämre läge än exempelvis aktiebolagen på grund av de alldeles särskilda regler, som beträffande dessa äro tillämpliga i beskattningshänseende. Jag vill inte ingå på frågan, huruvida detta är en allmänt gällande sats, men jag vill bara säga, att om så skulle vara, synes mig vägen att råda bot därför icke vara att framlägga förslag om skattebefrielse, utan vägen torde då vara att framlägga förslag om sådana ändringar i skattelagstiftningen, som avhjälpa den påtalade hårdheten i beskattningen, ifall den förefinnes. Jag får säga, att antagandet av ett förslag som det förevarande, synes mig vara så orättvist gentemot den privata verksamheten, att man har allt skäl att med all kraft reagera däremot. Ätminstone upprör den, det säger jag ärligt ifrån, mitt rättsmedvetande, och jag kan inte tänka mig, att riksdagens för-

sta kammare skall vara beredd att i år antaga detta förslag, som i fjol ansågs icke kunna antagas.

På grund av vad jag nu anført, herr greve och talman, kommer jag att vid föredragningen av de särskilda paragrafer, som innehålla ifrågavarande stadgande, yrka bifall till det yrkande, som innehålles i den av herr Trygger m. fl. avgivna reservationen.

*Förslag till
kommunal-
skattelag m.m.
(Forts.)*

Herr talmannen yttrade, att han — på grund av det föreliggande ärendets vidlyftiga beskaffenhet och det stora antal talare, som ännu funnes anmälda, ävensom med hänsyn till att kammarens kanslipersonal icke kunde över hövan ansträngas — finge hemställa, att de pågående förhandlingarna nu måtte avbrytas för att återupptagas vid morgondagens plenum efter de gemensamma omröstningar, som då skulle anställas.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån åt svenska lufttrafikatiebolaget för anordnande av en luftskeppsstation i Stockholm;

nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist; samt

nr 384, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt den Hjertbergska antikvarien vid vitterhets- och antikvitetsakademien.

Justerades ytterligare ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 10,54 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
